

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Markéta Jiráková

Životopisná zpráva Rudolfa Roubíčka

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Martin Charvát

Praha, 2015

Ráda bych poděkovala především svému vedoucímu práce, Martinovi Charvátovi, který mi po celou dobu mé práce pomáhal a měl se mnou trpělivost. Mé díky patří samozřejmě také panu Roubíčkovi, se kterým jsem strávila během nahrávání mnoho poučných a příjemných chvil, a díky kterému jsem mohla závažnou problematiku nahlédnout z takto těsné osobní blízkosti.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, že pan Rudolf Roubíček svou zpověď autorizoval a že její případné zveřejnění je podmíněno souhlasem narátora. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. 6. 2015

Podpis

Obsah:

1. Úvod	2
1.1. Metodologické zakotvení.....	4
1.2. Historický kontext.....	7
2. Mezníky v životě Rudolfa Roubíčka	8
3. Životopisná zповěď	
3.1. Život před válkou.....	9
3.2. Život ve válce.....	13
3.3. Život po válce.....	31
4. Závěr	40
5. Použitá literatura	41

1. Úvod

Pan Rudolf Roubíček – muž, který přežil nacistické peklo. Takto mi mého narátora popsal jednoho dne můj strýc, když jsme, brouzdaje v historických vodách, zabrousili k břehům druhé světové války. Strýc se s Rudolfem Roubíčkem setkal díky své přítelkyni, která je jejich rodinnou známou. Kvůli svému zájmu o historii, zvláště pak o období holocaustu, si s ním sjednal schůzku. Mluvil o ní jako o velice příjemném posezení s inteligentním člověkem, který je navzdory útrapám, které v mládí prožil, i svému věku, na který ovšem zdaleka nevypadá, nadmíru bystrý, sečtělý a v neposlední řadě velice milý a ochotný o svém životě vyprávět. V té době jsem ještě vůbec netušila, že s tímto mužem budu psát svou bakalářskou práci. Když jsem téma své práce začala zvažovat, je pravda, že mi právě pan Roubíček vytanul na mysli jako jeden z prvních. Napsat životopisnou zповěď někoho, kdo mi může nejen popsat hrůzy holocaustu, ale i poskytnout přímé svědectví z koncentračních táborů a nastínit atmosféru doby, mi přišlo jako jedinečná příležitost, která, krom své poutavosti a závažnosti, jež vyplývá již z podstaty věci, se jeví jako jedna z posledních. Toho by rovněž měla patřičně využít naše generace, která má ještě možnost poslouchat o této době přímo z úst někoho, kdo byl daných událostí přímým účastníkem.

Byla jsem proto velmi potěšena, když jsem zjistila, že stejné stanovisko zastává i pan plukovník Roubíček. Mé prvotní obavy z toho, že bude pro obě strany těžké o daném tématu diskutovat, se hned po našem prvním setkání rozplynuly. Pan Roubíček nejen že neměl problém o své minulosti mluvit, naopak kvitoval příležitost zprostředkovat ji mladším generacím. Chce, jak sám říká, „přiblížit hrůzy nacistické ideologie a pokusit se tak zabránit tomu, aby se podobná zvěrstva v historii ještě někdy opakovala.“ Za tímto účelem napsal i knihu, která nese název *„Přežít tohle peklo stůj co stůj!!!“*. Díky grantu, který byl poskytnut magistrátem Prahy 1 a za pomoci advokátní kanceláře, která zařídila veškerou korekturu textu, vazbu, fotografie a vůbec vše potřebné, se kniha mohla vydat. Publikaci vydalo dobrovolné nevládní občanské sdružení Publicum commodum, které se snaží především - i když ne výhradně - mladým lidem prohlubovat historické povědomí a zabránit ztrátě historické paměti.

Všechna má sezení s Rudolfem Roubíčkem proběhla v přátelském duchu v jeho bytě v Kobylisích, kam se minulý rok přestěhoval za svými příbuznými. Rudolf Roubíček byl milý, a když jsem mu položila první otázku, začal na mě chrlit spousty příhod, událostí a informací, které jsem pak už jen usměrňovala doplňujícími otázkami. Pan plukovník na svůj věk téměř devadesáti let vůbec nevypadá a co víc, je v něm více vitality, než se kolikrát vidí u lidí řádově o generace mladších. Můj první postřeh, na který jsem se ho záhy i zeptala, byl, že čte bez brýlí. „Jo, úplně bez brýlí,

koukejte!“ A začal mi bez stopy jakékoli námahy předčítat před ním ležící text. „Brýle jsem měl jen jednu krátkou dobu, ale pak se to zas zlepšilo. Mně se věkem zlepšuje snad úplně všechno. Nemám ani žádné zdravotní – fyzické ani psychické – problémy. Jen ta kyčel... To vám povyprávím, jak mě jeden nacistický důstojník zmlátil. To se teď po letech ozývá. Musím tedy občas, když jdu dál, chodit o berli. Ale to jedu třeba přes celou Prahu na hřbitov. Jinak do samoobsluhy, to chodím bez ní.“ Jindy mi zase vyprávěl historku o tom, jak byl jednou v opeře. „To jsme byli na Sedlák Kavalír a na Komediantech, znáte to? Ne? Tam je ta jedna árie, začínající slovy „Teď hrát mám, když šílena mne chvátí... A začal zvuchým a čistým tenorem zpívat asi třímínutovou árii. „Hlavní tenorista si před vystoupením dal několik piv a jeho vyjádření, plné žalu a bolesti, mělo při jeho zdrcujícím vrávorání žalem takovou sílu, že celé divadlo vstalo a tleskalo, neobvykle dlouho. Druhý den o tom psali ve všech novinách. Vždycky když někam přijdu, stane se něco zvláštního nebo přinejmenším neobvyklého“ říká a hned dodává, že ho tyto „anomálie“ společně s četnými vizemi provází celý život. Doufám, že životní energii a elán, které z tohoto člověka čiší, se mi povede nastínit a alespoň z části i přenést do mé práce.

1.1. Metodologické zakotvení

„Orální historie jako jedna z metod historiografie je součástí kvalitativního výzkumu a její nezastupitelnost je zřejmá zejména tam, kde je řada pramenů z různých důvodů nepřístupná nebo byla zničena; v tomto případě je často jediným zdrojem informací o určité historické události. Proto má tato metoda svůj specifický význam právě pro výzkum společností ovládaných totalitními režimy, kde neexistuje pluralita pramenů a kde převažují dokumenty státní a stranické provenience, které navíc zaznamenávaly jen takové události, jež jejich původci považovali ze svého hlediska za významné. V období systémových změn se jak rozpadající se nebo nově vznikající instituce příliš nestarají o zabezpečení a archivování dokumentů vzešlých z jejich činnosti. Některé klíčové události písemné dokumenty vůbec nezachycují.“¹

Napsat o metodologii životopisné zповědi je poněkud ošemetné, jelikož jako taková v podstatě neexistuje. Není žádný „přesný návod“ jako takový, podle kterého by se mělo postupovat, a troufám si říci, že ne s každým narátorem je lehké, ba dokonce možné, takovou práci psát. Předpokladů pro úspěch je zde totiž rovnou několik, a to na obou stranách. Dle Geertze nejde jen o onen učebnicový pohled na věc, kde se jedná o zahájení kontaktu, výběr informátorů, přepisování textů a ostatní zavedené postupy práce. To, co určuje, o jaký druh „intelektuálního usilování“ jde, nazývá „zhuštěným popisem“, který zapřičiňuje „že to, co nazýváme našimi daty, jsou ve skutečnosti naše vlastní interpretace interpretací jiných lidí týkajících se toho, co si myslí, že oni sami a jejich spoluobčané činí – zastíněna, neboť většina toho, co potřebujeme k pochopení určité události, rituálu, zvyku, myšlenky nebo čehokoliv jiného, je nám podávána jako doprovodná informace, která nás má připravit ke studiu věci samé.“²

Samozřejmě základem pro úspěch je ochota narátora spolupracovat a vyprávět, což ovšem samo o sobě také nestačí. Další nutností pro dobrou spolupráci je předpoklad, že si obě strany hned zpočátku vyjasní, za jakým účelem a za jakých podmínek bude ona spolupráce probíhat.³ U narátorů, kteří nejsou na vedení strukturovaného vyprávění navyklí, je někdy zapotřebí – ač to u životopisné zповědi jako takové není přímo nutností – narátorovi do jeho vyprávění vstupovat, zasahovat a jasně cílenými otázkami navádět určitým směrem.⁴ Pan Roubíček byl ovšem nejen

¹ Centrum orální historie [online] (vid. 17. 4. 2015) dohledáno na <http://www.coh.usd.cas.cz/cs/oralni-historie>

² GEERTZ, C.: Interpretace kultur (str. 17 – 19), Praha, nakladatelství Slon, 2000

³ Kulturní a historické dědictví kolem nás: Orální historie [online] (vid. 17. 4. 2015) dohledáno na <http://elearning.historickededitvi.com/zobraz/materialy/metody/oralni-historie>

⁴ VANĚK, M.: Orální historie ve výzkumu soudobých dějin (str. 56), Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004

ochotný a sdílný, ale rovněž mluvil zřetelně a v souvislostech. Rozhovor jako takový má ovšem, už z vlastní podstaty věci, tendenci se rozbíhat všemi možnými směry, které je však k převedení do psané formy nutno usměrnit. V tomto ohledu je tvorba takové práce, jak říká Geertz, něco „jako čist (ve smyslu „konstruovat čtení“) rukopis – cizí, vybledlý, plný nejasností, nesrozumitelností, podezřelých oprav a tendenčních poznámek. Ale psaný nikoliv konvenčními grafickými symboly fonémů, nýbrž letnými příklady utvářeného chování.“⁵

Krom popisování událostí, které se přímo týkají holocaustu, se pan Roubíček zmiňuje i o svém životě před válkou a po ní. Je jasné, že na každém, kdo si těmito, pro nás jen stěží představitelnými, hrůzami prošel, musela tato doba zanechat jistý otisk, který si s sebou jedinec nese po celý zbytek života. Dle M. Preisse se navíc lidé nejhůře vypořádávají právě s událostmi způsobenými člověkem. Jedná-li se navíc o události, které jsou zapříčiněny záměrně, je to o to více traumatizující. A to nejen pro přímé oběti, ale i pro svědky, kteří jsou v takových situacích vystaveni strachu a bezmoci. S takovou zátěží se pak člověk vyrovnává i po jejím skončení a má přímý vliv na pozdější jedincovo chování, začlenění do společnosti, přijetí okolí apod.⁶

Vezmeme-li toto v potaz, jeví se jako naprostá samozřejmost má snaha o co možná největší empatii. Na straně druhé jsem se ovšem snažila, aby tento fakt pokud možno nezapříčinil zkrácení nějakých informací, úhlu pohledu na ně a celkově kontexty, v kterých jsou chápány. Když se tedy snažíme interpretovat proud naší sociální rozmluvy, snažíme se při tom zachytit a uchovat především to, co se v oné rozmluvě „říká“ a zachránit podobu této informace před jejím zánikem, který by mohl v momentě jejího vyřčení přijít. Naše počínání tak spočívá ve snaze zafixovat ono „řečené“ v takové podobě, která zůstane nezměněna a bude možno se k ní později opět vrátit.⁷

V neposlední řadě si samozřejmě obě strany musí takřkajíc „padnout do noty“, což si myslím, že jsme s panem plukovníkem splnily přímo na výbornou. Je třeba mít stále na mysli, že zde „nemluvíme o investigativní žurnalistice, ale o Oral History, nejdeme vypovídajícímu „po krku“, ale necháváme ho budovat si svůj příběh sám podle předem domluvených „kapitol“⁸ A jestli naše první setkání bylo trochu zdráhavé, už i z něj jsem odcházela nedšená a s dobrým pocitem, že jsme tu zmiňovanou společnou notu našli.

⁵ GEERTZ, C.: Interpretace kultur (str. 20), Praha, nakladatelství Slon, 2000

⁶ PRAŠKO J., HÁJEK T., PAŠKOVÁ B., PREISS M., ŠLEPECKÝ M., ZÁLESKÝ R.: Stop traumatickým vzpomínkám (str. 21), Portál, Praha 2003

⁷ GEERTZ, C.: Interpretace kultur (str. 15), nakladatelství Slon, Praha 2000

⁸ KAŠPAR, J.: Smysl rozhovoru a úskalí jeho přepisu (oral history), pouze v elektronické podobě

Celkem jsme se spolu s panem plukovníkem Rudolfem Roubíčkem setkali čtyřikrát a já tak měla možnost strávit několik dní nejen nabýváním nových informací, ale rovněž v dobré společnosti, s příjemným, ochotným a vyrovnaným mužem galantních mravů.

Doufám, že se mi podaří nabídnout případnému čtenáři subjektivní popis jedné dějinné situace v širších kontextech očima člověka, který svůj život bere s nadsázkou, nad svým osudem nepláče ani nezoufá a servíruje ho tak, jak to, dle jeho nejlepšího vědomí a svědomí, „tekrát opravdu bylo.“

„Jak říká pan magistr Kašpar, orální historie není věda, ale metoda, jejíž výsledky mají sloužit dalšímu badatelskému využití – tedy vědě!“⁹

⁹ KAŠPAR, J.: Smysl rozhovoru a úskalí jeho přepisu (oral history), pouze v elektronické podobě

1.2. Historický kontext

O druhé světové válce mluvíme jakožto o historicky největším ozbrojeném konfliktu vůbec a mimořádně závažné události 20. století, jejíž dopady byly patrné ve všech sférách života společnosti. Zanechala stopy na mapách, na jednotlivcích i na jedincích samotných. Konfliktu se zúčastnil prakticky celý svět a celý svět jím byl rovněž poznamenán. Přímo ve válce přitom bojovalo nejméně 80 milionů ozbrojených bojovníků a ztráty bývají odhadovány na 30-40 milionů mrtvých¹⁰.

V Evropě se počátek války datuje na 1. září 1939, kdy nacistické Německo napadlo Polsko. Češi se však pod nadvládu Němců dostali již 16. března 1939, kdy byl Adolfem Hitlerem vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. V této době žilo na tomto území 118 310 Židů. Začaly se vyskytovat a množit protizidovské útoky, v platnost vstupovala různá opatření omezující jejich svobodu a postupně byla práva celé této minority oklešťována. Na jaře roku 1939 pak propukl tzv. arizační proces, při kterém začalo zabavování židovského majetku, nemovitého, finančního i osobního. V té době naše území – zatím ještě legálně - opustilo 26 000 občanů židovského původu. Ani tak to však mnohé z nich nezachránilo před hrůzami holocaustu.¹¹

Už v roce 1933, kdy se v Německu dostal k moci Hitler, začaly být zřizovány koncentrační tábory. Jejich účel byl jednoznačný – postupně zlikvidovat všechny židy, odpůrce režimu a posléze i získat levnou pracovní sílu.¹² Číslo, jimiž byli vězni označováni, je měla degradovat a zbavit lidství. Stávaly se z nich bezprávné, laciné pracovní síly, které vzbuzovaly hnus, byly masově hubeny jako hmyz a po své, už tak nedůstojné smrti užity jako suroviny v průmyslu.¹³

V druhé světové válce se tak staly miliony lidí obětí té největší a nejstrašnější genocidy, tedy záměrné likvidace příslušníků určité skupiny lidí, v tomto případě primárně židů, jakou naše historie mohla poznat.¹⁴

¹⁰ŠNEJDÁREK, A.: Druhá světová válka (str. 7,8), Praha, Mladá fronta, 1963

¹¹holocaust.cz [online] (vid. 18. 5. 2015) dostupné na <http://www.holocaust.cz/>

¹²MOULIS, M.: Češi v nacistických koncentračních táborech, káznicích a věznicích – materiály z vědecké konference, Český svaz bojovníků za svobodu, Praha, 1996

¹³KEPINSKI, A.: Rytmus života (str. 111), Praha, Avicenum, 1986

¹⁴ZRZAVÝ, J.: Proč se lidé zabíjejí (homicida a genocida) (str. 100,101), Praha, Triton, 2004

2. Mezníky v životě Rudolfa Roubíčka

Datum narození: 13.3. 1926

Místo narození: Praha

Rodiče:

Aranka Roubíčková (23. 10. 1897 – 26. 1. 1943)

Robert Roubíček (26. 1. 1893 – 26. 1. 1943)

Sourozenci:

Renné Roubíčková (16. 9. 1922 – 26. 1. 1943)

Věra Roubíčková (12. 8. 1924 – 26. 1. 1943)

Karel Roubíček (20. 5. 1921 – 1963)

16. 3. 1939 - Omezení osobní svobody pro lidi židovského původu

13.7. 1942 - Povolání do transportu AAr do Terezína

16. 7. 1942 - Nástup v Holešovicích k transportu AAr do Terezína

19. 7. 1942 - Transport AAr do Terezína

1. 1. 1943 – převelení na pomocného kuchaře v Terezíně

24. 1. 1943 – Povolání sestry Renné do transportu Gs „na východ“

26. 1. 1943 - Nástup do transportu Gs do Osvětimi

27. 1. 1943 - Příjezd k pobočnému táboru Osvětimi Březinky I. (Birkenau I.)

29. 1. 1943 - Příjímací rituál do Osvětimi

30. 1. 1943 - Odjezd bratra Karla do Golešovské cementárny

31. 1. 1943 – Nástup do komanda Kiersgrube

Květen 1943 - Zařazení do komanda Betonkolona HUTTA

Srpen 1943 - Přesun do tábora ve Varšavě

Ríjen, listopad 1943 - Odchod na marodku kvůli propuklé epidemii tyfu

Srpen 1944 - Útěk z Varšavy – pochod smrti – do pobočného tábora Dachau – Kaufering 4

Únor 1945 - Přesun do německého lágru Landsberg

29. 4. 1945 - Útěk – pochod smrti – před americkou armádou z Landsbergu do Huttendorfu

1. 5. 1945 - Osvobození americkou armádou

26. 5. 1945 – Převoz do Čech vozy americké armády

Srpen 1945 – Nástup do truhlářského učení u firmy Turnwald

Únor 1947 – Truhlářské tovaryšské zkoušky

Březen 1947 – Přijetí do Státní ústřední školy bytového průmyslu

1. 10. 1948 – Nástup do základní vojenské služby

1. 7. 1949 – Odvod do protiletadlové roty

1. 9. 1950 – Práce v provozu ve firmě Dřevořez jako truhlář

29. 1. 1951 – Odvod na mimořádné cvičení jako důstojník v záloze

Březen 1983 – odchod do důchodu

Jmenování do hodností:

1948 – nástup na vojnu, poddůstojník, důstojník

1949 – svobodník absolvent

1950 – četař aspirant

1951 – podporučík, poručík, nadporučík

1953 – major

1990 – podplukovník

1997 – plukovník

3. Životopisná zповěď

3.1. Život před válkou

Když jsem byl malý, jezdili jsme na léto do Libochovic. Teda nejprve jsme tam s maminkou, bráškou a sestrami trávili celý rok, teprve pak už jsme tam jezdili jen na prázdniny. To bylo totiž tak. Měli jsme strýčka Maxu, který byl podnikatelem v pozemcích. Nakupoval je a prodával. Někjaké pozemky měl v Praze a v tu dobu je zrovna prodával. Jednou k němu přišel zákazník, který chtěl jeden ten pozemek koupit, ale neměl tolik peněz. Se strýcem se proto dohodli, že by mu za pozemek dal do zástavy stavení, říkalo se mu Anenský mlýn, než sežene peníze a uzavřou smlouvy. Tatínek tam se strýčkem jel a domluvil se s ním, že se tam na rok přestěhujeme. Říkal, že nám dětem to prospěje, že je tam čistý vzduch a my alespoň vyjedeme z Prahy. Sestra Renné a bratr tam chodili do školy, já s druhou sestrou Věrou jsme na to byli ještě malí. Během roku se ale situace vyvinula tak, že ten pán peníze nesehnal a mlýn v Libochovicích přenechal strýci nadobro. Pak už jsme tam jezdili jen na prázdniny, až do roku 1936. Bylo to takové naše letní sídlo. Jednopatrová vila s podkrovím, ale to patro bylo hodně vysoké. Blízký rybník tam hnal náhonem vodu, která poháněla kola a tak se tam i opravdu mlela mouka. Ten rok, co jsme tam byli celý, jsme bydleli jen s maminkou a tatínek za námi jezdil vždy, když měl čas. Tam jsem měl i své první vidění. Seděli jsme zrovna v místnůstce nahoře v podkroví a tatínek nám četl Mauglího. Mluvil hodně jazyky, tak nám to vždy překládal, tohle myslím zrovna z angličtiny. A já najednou skrz okno zahlédl plamen, vypadal jako plamen od svíčky, asi dva metry vysoký. Zakřičel jsem: „Ježíš, hoří!“ Tatínek se sourozenci se začali rozhlížet a ptát se kde. Ale nic z toho nebylo, plamen jsem viděl jen já. To samé se opakovalo druhý den. Třetí den jsem opět zakřičel, že hoří. Ale to už doopravdy hořelo. Byl tam celoroční správce, pan Adam, za kterým bratr utíkal. My měli na zahradě u vězdu bazének a protože tam kousek byl i rybník, naplňovali jsme ten bazén pomocí něj. Když totiž rybník přetekl, potůčkem naplnil bazén a tekla dále do vesnice. Pan Adam tehdy vzal palici a z toho našeho bazénku vyrazil špunt, aby měla vesnice dost vody. A tak než stačil doběhnout někdo z vesnice, udělala se tam už tůňka, z které se dalo hasit, tak to dobře dopadlo. To byla moje první předtucha.

I když jsem měl tři sourozence, nejvíce času jsem trávil se sestrou Renée. Bratr byl takový samorost, a i když se občas do našich her zapojoval, obecně si nás spíš moc nevšímal. Druhá sestra Věra byla zase taková tichá, introvertní. Ale s Renou jsem měl takové zvláštní spojení. Byla to taková intimita, co jsme mezi sebou měli. Často mi četla a podnikali jsme spolu spoustu věcí. Jednou například si vzpomínám, to mně bylo pět let a sestře osm, jsme našli bodlák. Nikdy předtím ani potom jsem ho

už nikde růst neviděl. Byl takový zvláštní, na konci každého listu měl takový ostn, jakoby špičku. Kolem rostly jeřabiny a mě napadlo, co kdybychom ty jeřabiny napíchali na ty ostny. Udělali jsme to a když to bylo hotové, tak to sestra, která s sebou nosila malý nožík, odřízla. Bylo to takové malé umělecké dílko. Najednou jsme viděli po silnici přijíždět auto. Zastavilo u mě, otevřely se dveře a vyklonil se z nich nějaký cizí pán. „Prodáš mi to?“ ptá se mě. A já říkám: „Prodám“. „Kolik za to chceš?“ Zeptal se dál. A já říkám: „Korunu“. Koruna byla tehdy dost peněz. Pán sáhl do kapsy, vyndal korunu, dal mi jí a já mu podal bodlák. To byly moje vůbec první vydělané peníze. Teda za pomoci Reny.

Jednou k nám přijel pán s krásným autem. Takovej ten nablejskanej nóbl auťák. Přijel až k nám, zastavil u mlýna, opřel se do takové pózy a koukal na nás. Na hlavě měl buřinku a pod nosem knírek. S Renou jsme na něj koukali a sestra mi maďarsky – aby nám nerozuměl – povídá „ To je tatínek“. Já na něj nevěřicně zíral a říkám, taky maďarsky: „Ale to nemůže být tatínek“. Chvilku tam ještě stál, potom si sundal klobouk a odtrhnul ze rtu knírek a usmál se. Teprve pak jsme ho poznali. Byl to vážně on. Byl totiž automechanik a tohle auto opravoval vedoucímu, od kterého si ho potom, co ho opravili, půjčil.

Moje maminka, která pocházela z Košic, měla tři sestry a každá z nich měla jedno dítě. Někdy k nám všichni přijeli, to nás dětí pak bylo dohromady sedm. Bratřenci se jmenovali Jiřík a Bandy – to bylo maďarsky, nevím, zda je k tomu český ekvivalent. Sestřenice byla Lily. U nás na zahradě jsme měli tři záhonky, které byly připraveny na sázení zeleniny. V rámci hnojení se tam dávalo vše ze suchého záchodu. My si mezi těmi záhonky hráli a Jiřík najednou nešikovně šlápl a byl v tom jednou nohou až po kolena. Bandy byl takový trochu zlomyslný a poťouchlý kluk, tak z toho měl hroznou radost. Jak se tak radoval, poskakoval do výšky, smál se a rozhazoval rukama. A jak skákal, tak do toho záhonku spadl oběma nohama.

Před válkou jsme se několikrát stěhovali. Jednou to bylo proto, že se k nám přistěhovala babička a dva strýcové z otcovy strany - všechny jsem poznal až v sedmi letech. Tak jsme museli jít do většího bytu. Do té doby jsme bydleli v Nuslích v dvoupokojovém bytě bez kuchyně. Byl to takový ten starý byt, jak byl záchod na chodbě a tekla tam studená voda. My děti jsme spaly na dvou palandách. Tatínek dělal automechanika vedle v baráku a někdy tam za námi mohl proto přijet. První třídu jsem vychodil v Hanušově škole v Nuslích nad divadlem Fidlovačka. Pak jsme se přestěhovali do Jungmannovy ulice. To byl veliký byt a bydlelo nás tam devět. Krom maminky, tatínka a nás čtyř dětí ještě právě babička a dva strýcové. Pak tam s náma bydleli ještě dva studenti, nějak přes tatínka z práce, ten jeden vím, že doučoval sestru matematiku. Maminka byla

v domácnosti, a protože to byla velká domácnost, tak aby na vše stačila, měli jsme ještě kuchařku, která mamince pomáhala. Právě s ní jsem zažil zvláštní příhodu. Udělal jsem si prak a do něj jsem si vytvářel náboje – byly to zlomené papírky, bábrolátka. Do pokoje přišla kuchařka, mohlo jí být tak pětadvacet a byl to vážně kus ženský. Sedla si na štokrálko a koukala na mě. Po chvíli mi došla munice. Jak jsem se pro ni musel shýbat a skládat ji, ona si toho všimla a začala mi ji vyrábět. Jenomže když ji vyrobila, dala si ji do výstřihu. A že to byl výstřih! Měla nejmíň pětky. Řekl jsem si, proč bych se ohýbal? Zjistil jsem, kde je má, a začal jsem tam po nich šátrat a hledat je. Když jsem tam ponořil ruku, něco se ve mně hnulo a bylo to strašně příjemné. Začal jsem tak, že jsem si vzal jeden a vystřelil jsem. Pak jsem takhle hledal další a další, hezky po jednom, až jsem je vybral všechny. To byla taková moje první erotika.

Nevím proč, ale pamatuji si, že babička, tehdy jí bylo asi sedmdesát pět let, byla zvyklá každý den chodit do kavárny Adrie v Jungmannově ulici na černý kafe. Vždycky vyjela výtahem nahoru, sedla si tam na takovém velkém balkonu a dala si tu svou kávu. Vždycky k tomu dostala dvě centimetrové kostky cukru. S jedním si osladila a druhý si přinesla domů. To byl takový její rituál. Jednou, když jsem něco hledal, jsem narazil na takový, asi dvoukilový pytlík. Byl jsem zvědavý a tak jsem se do něj podíval. Byl plný těch kostek cukru, které si babička z kavárny za tu dobu, co tam chodila, nosila. Po nějaké době jsme se přestěhovali do Řeznické ulice. Myslím, že to bylo kvůli babičce, protože předtím jsme bydleli vysoko, asi půl druhého patra, a v domě jsme neměli výtah. Tady teď babička bydlela se strýcema v přízemí a my jako rodina jsme bydleli v patře nad nima. Pak jsme se stěhovali znova, ani nevím proč, do Anglické ulice, to jsme měli veliký byt a už jsme zase bydleli všichni spolu. V roce 1939 začaly stávkové demonstrace studentů. Pamatuji se, že přímo pod našimi okny proudily davy studentů s tím, že půjdou demonstrovat na Václavák.

Tyto masové demonstrace se konaly dne 28. 10. 1939. Toto datum nebylo náhodné, ale cíleně připadalo na výročí vzniku samostatného Československa. Okupační moc na ně samozřejmě hned reagovala a to naprosto nekompromisně. Německá odpověď tak zazněla ve formě tvrdých perzekučních opatření, která byla podniknuta zejména proti studentům.¹⁵

Tam pak byla velká demonstrace. Krátce na to se k našemu domácímu donesly rasové zákony.

„Součástí germanizačních plánů představovalo ovládnutí českého hospodářství, jemuž mělo napomoci zavedení celní unie protektorátu s říší. Dalším nástrojem se stalo nařízení říšského protektora o židovském

¹⁵ BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M :Malá pevnost Terezín (str.13), Pardubice, 1996

majetku z 21. 6. 1939, které umožňovalo „arizovat“ i podniky s minimálním židovským podílem či stojící pod „židovským vlivem““¹⁶. Rozhodnutí o tom, kdo tomuto procesu podléhá, měla na starosti pouze a bezvýhradně německá okupační správa. Ta je aplikovala podle již v tu dobu platných norimberských zákonů, které definovaly, kdo se daným zákonům musí podrobit na základě příslušnosti k židovské menšině. Podniky zabavené v rámci „arizace“ pak byly přidělovány výhradně občanům z řad Němců. Rozhodování o tom měla plně ve svých rukou německá okupační správa a vyvlastněné podniky byly předávány výlučně Němcům.¹⁷

Když se tomu tak stalo, tak šel za tatínkem, zazvonil u nás a řekl, že už nás tam nechce a že se musíme vystěhovat. A tak jsme se stěhovali znova, tentokrát už ale bylo jasné proč. Tatínek tenkrát sehnal malý přízemní domek, kde byl i malý krámk. Tam jsme potom bydleli až do doby, než nás poslali do Terezína.

Přesně si to již nepamatuji, ale bylo to asi v říjnu 1941, kdy mi strýc Leopold, kterému tatínek neřekl jinak, než Poldo, povídá, abych se oblékl, že spolu někam půjdeme. Nevěděl jsem kam, ale na druhé straně jsem tušil, že asi půjdu někam do učení. Nemýlil jsem se. Jeli jsme tramvají na Žižkov, vystoupili a přešli ulici, kde jsme sešli po schodech do ulice Chlumova. Tam jsme vešli do dvora jednoho domu, kde byla vyskládána vysoká halda dlouhých prken tak, že mezi každou vrstvou byly latě. Aby mezi nimi mohl proudit vzduch. Později jsem se od pana mistra dozvěděl, že dřevo, pokud není řádně vysušené, se všelijak krotí a potenciální výrobek z něj by mohl být poškozen. Vešli jsme do dveří a vstoupili do nějaké dílny. Pozdravili jsme se se starším pánem, který se na mě podíval a povídá: „Tak to je ten náš nový pomocník.“ Dveře se opět otevřely a vešel mladý pán. To byl jeho syn. Strýc a mistr si ještě něco řekli, pak se rozloučili a on odešel. Svlékl jsem si kabát a pověsil ho tak, aby nebyla vidět moje pěticípá hvězda, kterou jsem na něm měl našitou. Svlékl jsem si i kalhoty a vzal si na sebe tmavomodré dvoudílné montérky. Ten mladší řekl, že se do toho hned dáme, a hned si vzal kus prkna z koutu dílny. Položil ho na – jak to sám nazval – ponk a natočil tak, aby jedna jeho část ležela přes jeho okraj. Pomocí úhelníku na prkně udělal čáru a vzal si truhlářskou pilu. Zeptal se mě, jestli jsem s ní už někdy něco řezal, a já mu řekl, že ne. Opřel si pilu o palec, který položil vedle čáry, a ukázal mi, jak se to dělá. Potom mi řekl, ať si to jdu zkusit. Všeho, co dělal, když mi to předtím ukazoval, jsem si velice pozorně všiml a vše jsem se i snažil pochopit. Když jsem podle jeho vzoru prkno potom odřezával, trochu pomalejšími tahy jsem ho odřízl přesně podle čáry. On tomu nejdřív nechtěl věřit, že to opravdu dělám poprvé, ale když jsem to prkno potom i ohobloval přesně tak, jak mi to ukázal, tak už mi to uvěřil. Jeho otec mu pak

¹⁶ BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M.: Malá pevnost Terezín (str.9), Pardubice, 1996

¹⁷ BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M.: Malá pevnost Terezín (str.9), Pardubice, 1996

řekl, ať mi něco najde, a už od druhého dne jsem dostal svou první vlastní zakázku. Byl to malý uhlák ke kuchyňským kamnům, který jsem měl udělat na míru. Pak jsem tam docházel pravidelně a každý týden jsem dostával dvacet korun výplatu, kterou jsem odevzdával mamince. Každou sobotu, co jsem peníze dostával, na mě čekala na tramvajové zastávce a ptala se mě, jestli jí ty peníze „půjčím“. Bylo mi jasné, že o „půjčení“ vlastně fakticky nejde a že se mi tak spíš omlouvá, ale vůbec jsem jí to neměl za zlé. Ani bych ty peníze vrátit nechtěl. Vždycky je totiž stejně utratila za celou naši rodinu, aby nám třeba v neděli mohla uvařit nějaký lepší oběd.

3.2. Život ve válce

Ten den to už od rána bylo takové zvláštní, maminka pořád byla jakoby na trní a tatínek se pořád na něco vyptával. A já už v tu chvíli tušil, že něco není v pořádku. Teprve později jsem pochopil, že ta zvláštní atmosféra byla způsobena tou situací. Já vnímal, že něco není v pořádku, ale spíš skrze ty rodiče. Přijelo nákladní auto, vzalo nám naše zavazadla a odjelo. Teda ještě než odjelo, vyšel z něj řidič, který nám dával kufry do auta, a podal tatínkovi ruku. Pamatuji si, že se mu u toho díval pevně do očí, ale nic neříkal. Poté jsme si šli pro příruční zavazadla a naposled se rozloučili s naším domečkem. Poté jsme se vydali na tramvaj a v zadní části, která byla určená pro židy, jsme dojeli až na Veletržní. Jelo nás tam tehdy opravdu hodně...

Diskriminační opatření měla z počátku „pouze“ izolovat Židy od ostatního obyvatelstva. Zásadní zlom přišel až roku 1941, kdy vyšlo v platnost „konečné řešení židovské otázky“, které mělo vést k postupnému vyhlazení židovského obyvatelstva, a to z celého území, které podléhalo Německu. V návaznosti na to vzniklo dne 24. 11. 1941 ve městě Terezín židovské ghetto, kterým v průběhu války prošlo na 15 000 vězňů, z nichž zhruba 7 000 sem bylo posláno právě z protektorátu.¹⁸

V hale jedné průmyslové budovy probíhalo „odbavení“. Úředník nás všechny zkontroloval, odebral nám doklady a klíče od domu, vzal si spis, ve kterém byly sepsány všechny naše zabavené věci, a takhle beze všeho jsme pak pokračovali dále. Tam nás teprve čekal ten pravý šok. Potom, co jsme tam přišli a vše odevzdali, uviděli jsme vedle sebe natěsnané slamníky a mezi nima byla jen úzká ulička. Ležely tam na zemi a my jsme se na nich měli „ubytovat“. Oblečení jsme měli jen to, v kterém jsme přišli. Na místě jsme si pak třeba jen sundali nějaký svetr a kabát, který jsme s sebou měli, protože se počítalo se zimou. Jídlo jsme skoro nedostali, to si nevzpomínám, že bychom měli

¹⁸ BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M.: Malá pevnost Terezín (str.9), Pardubice, 1996

nějaké jídlo dostat nebo něco takového. V otrěsných podmínkách a skoro bez jídla jsme tu prostě takhle museli strávit tři dny. Z domova jsme neměli nic, měli jsme sice od maminky sladkou jíšku, která byla doporučena, že vydrží, ale to bylo odvezeno ráno v zavazadlech. Maminka měla jen kabelku a to bylo vše. Ta zavazadla jsme pak vůbec nedostali. Ta nám byla odvezena navždy spolu s minulostí a krásným mládím. V ubytovacím prostoru byly úplně vzadu latríny, samozřejmě jen takový dva oholený stromy, z jedné strany muži, z druhé ženy, zády k sobě. Co se týče občerstvení, bylo možno se trochu napít vody, to je vše. Nebyl tam žádný prostor, a kdybychom měli něco jíst, znamenalo by to tisíc ešusů a nějaké místo, kde by nám to jídlo mohli vydat, ale to tam vůbec nebylo. Vůbec si neuvědomuji, že bychom něco dostali. Když jsme sem přijeli, stal se mi navíc takový případ. Přinesli tam nějaké zraněné a staré lidi na nosítkách a nechali je tam jen tak ležet na zemi před uličkami prvních slavníků. Řekl jsem své kamarádce, aby mi nemocné pomohla přenést alespoň do zadní části haly, kde se nacházela provizorní ošetřovna. Oni by tam jinak zůstali takhle prostě ležet přímo vepředu. Pak už sem nikoho dalšího na nosítkách nepřivezli, protože když rodiny oznámily, že mají nechodícího, vzali je pak už jinam.

Po těch třech dnech tady nás seřadili do zástupů, ve kterých jsme se vydali na cestu. Jen se svými příručními zavazadly, Davidovou hvězdou na svrščích a kartou s pořadovým číslem a označením transportu. Došli jsme až k Holešovickému nádraží a tady na nás už čekal vlak. A taky spoustu německých vojáků, kteří měli dohlížet na hladký průběh celého transportu. Vlak nás dovezl do zastávky Bohušovice, která byla dva kilometry od Terezína.

„Pevnost, která byla v Terezíně postavena, nechal vybudovat Josef II. za účelem obrany proti pruskému nebezpečí dle myšlenek návrhářů francouzské inženýrské školy v Mizières. Od roku 1780 se zde za jedenáct let vybuďovala stavba o rozloze 398 ha, která se stala nejdokonalější pevností 18. století. Sestávala ze tří částí - hlavní pevnosti, malé pevnosti a horního a dolního retranchementu - které tvořily jednotný komplex. Právě malou pevnost obsadilo dne 10. Června 1940 pražské gestapo za účelem zřízení policejní věznice. Už 11. Června sem byli převezeni první vězni, aby mohli začít s rozšiřováním věznice. S tím se ostatně pokračovalo během celé okupace, jelikož počet vězňů stále stoupal. Tento nárůst se stal tak markantním, že v létě roku 1942 dochází k nucenému vystěhování civilních obyvatel a Terezín se stává jen zastávkou na cestě do vyhlazovacích táborů.

10. června 1940 převzalo terezínskou malou pevnost pražské gestapo, aby v ní zřídilo policejní věznici. 10. června 1940 převzalo terezínskou malou pevnost pražské gestapo, aby v ní zřídilo policejní věznici. Již druhý den sem byli dopraveni první vězňové, kteří začali pracovat na výstavbě věznice. Úměrně k tomu, jak stoupal počet vězňových, se během okupace nepřetržitě pokračovalo v

budování nových objektů a zařízení..... V létě roku 1942 již přestávají stačit kapacity kasárenských budov a české civilní obyvatelstvo je přinuceno se vystěhovat. Terezín se stal přestupní stanicí na cestě do vyhlazovacích táborů.¹⁹

Asi po hodině po příjezdu jsme se dostali k příjmu a dostali jsme ubytování. Protože bratr Karel byl v Terezíně už od prosince, zařídil, abychom byli i s tatínkem společně na kasárně.

Vůbec první transport byl do Terezína poslán 24. listopadu 1941. Přijelo jím 342 mužů, kteří připravovali ghetto na příjezd dalších transportů, který měl záhy následovat. Před válkou byl počet obyvatel, kteří zde žili, něco okolo sedmi tisíc²⁰. Od začátku okupace až do konce války jím však prošlo kolem 160 000 lidí.²¹

To nebylo zrovna lehké, protože v tu dobu bylo nařízeno, že rodiny nesmějí bydlet spolu. My jsme spolu bydleli, tedy samozřejmě ne všichni, ale alespoň spolu s bratrem a tatínkem, přímo v přízemní hale, kde bylo asi osmdesát paland. Bydleli tu zde s námi muži z hundertschaftů. To byla jednotka o sto mužích z řad příslušníků SS, kteří dělali to, co bylo v ghettu zrovna potřeba. My okopávali zeleninu a zaváželi potraviny do různých skladů a kuchyní, to byla taková celkem lehká práce. Ale krom toho jsme také kopali masové hroby. V tu dobu tu totiž ještě nebyly postaveny spalovací pece, ty postavili až později.

Po nějaké době, co jsme tu celkem normálně žili, jsem onemocněl a musel jsem na marodku. Dostal jsem žloutenku, ale nebylo to nic vážného. Tatínek za mnou byl jen jednou, ale seznámil jsem se tam s jednou dívkou, Gerta se jmenovala, která tam chodila za jiným marodem. Ona se teda se mnou asi ze začátku moc seznamovat nechtěla, ale ten nemocný, co tam u něho každé den byla, jí asi řekl, že jsem tam sám a aby se se mnou šla bavit. Pak už za mnou chodila sama od sebe a strávili jsme spolu hezký chvíle, kdy jsme si povídali. Já jsem nikdy moc neuměl mluvit s holkama, pořád jsem byl vlastně jen s ostatními chlapci anebo se sestrami, ale to se do toho moc nepočítá, tak jsem z toho byl trochu nervózní, ale myslím, že v tu dobu u mě proběhnulo něco jako takovej první záchvěv lásky. Ji pak ale poslali nějakým transportem na východ, pak už jsem o ní nikdy nic neslyšel. Pak jsem se uzdravil a mohl jsem se vrátit do pracovního procesu. To jsem vykonával

¹⁹ Oficiální stránky města Terezín [online] (vid. 3. 5. 2015) dohledáno na <http://www.terezin.cz/historie-mesta-terezin/d-136455/p1=2361>)

²⁰ KÁRNÝ, M.: „Konečné řešení“ Genocida českých židů v německé protektorátní politice (str. 87) Praha, Academia, 1991

²¹ Oficiální stránky města Terezín [online] (vid. 3. 5. 2015) dohledáno na <http://www.terezin.cz/historie-mesta-terezin/d-136455/p1=2361>)

lehčí práce, protože jsem ještě neměl dostatek sil. Zásoboval jsem kuchyně s takovým malým žebříňákem a pak jsem se stal pomocným kuchařem. To byla celkem zodpovědná práce, protože jídla bylo málo a já nesměl nic pokazit, to by bylo jako blbý. Třeba jsme dělali jíšku a ten proces sice řídil ten hlavní kuchař, ale já jsem reguloval plamen a přisypával mouku a tak, takže to bylo jakoby na mě. Podobnou práci vykonávala i má sestra Renée. V práci měla asi třicetiletého šéfa a tomu se hrozně líbila. Chtěl ji svést a mít ji jako za milenku, ale ona nechtěla. Jednou j nachytl, jak vyškrabává po směně zbytky jíšky z lornu - to byla taková velká nádoba - a pohrozil jí, že pokud se s ním nevyspí, udá ji jako zlodějkou a ona „pojede“. Renée, která nemohla pochopit počínání člo vĕka ve stejnĕ těžkĕ životnĕ situaci, jako byla ona a všichni ostatnĕ v Terezĕnĕ, ho ovšem znova odmĕtla. A tak byla 24. 1. 1943 zařazena do transportu na vĕchod označenĕm pĕsmeny Gs, kterĕj odjĕždĕl dva dny na to. Musela do transportu kvĕli 10dkg jĕšky a my jsme jeli s nĕ. Kvĕli tomu, že to prostĕ nemohla udĕlat, tak zemřela jako panna.

Tak nĕs z Terezĕna vĕschny transportovali. Informace o tom, kam jedem, byla jen ta, že nĕkam na vĕchod pracovat v zemĕdĕlstvĕ. My jsme se do toho transportu pĕhlĕsili dobrovolnĕ. Rodiĕe nechtĕli, aby se naĕe rodina rozdĕlila, tak kdĕž povolali Renu, rozhodli, že pojedeme všichni. To bylo velice vĕtĕno, protože ti prominenti, co mĕli znĕmĕ, kterĕ pĕvezli jinam, si je mohli stĕhnout zpĕtky do Terezĕna. Ono se vĕtĕinou vĕdĕlo, co to znamenĕ jet do transportu. A navĕc jeĕtĕ co znamenal transport na vĕchod. Ale maminka s tatĕnkem – jak uĕ jsem řĕkal - rozhodli, že - aby se rodina netrhla - pĕhlĕsĕme se všichni spoleĕnĕ. Jakĕ informace o tĕch transportech vlastnĕ mĕli, to nevĕm, ale rozhodnĕ tehdy netuĕili ani z ĕĕsti, co nĕs tam ĕekĕ. V Terezĕnĕ se nemluvalo o tom, co se dĕje v jinĕch lĕgrech. To vĕdĕli šĕfové, co dĕlali ty transporty. Jinak se tam prostĕ pracovalo. Na zaĕĕtku byl navĕc vĕeho celkem dostatek. Pak ale zaĕaly pĕchĕzet dalĕĕ tisĕce z Nĕmecka, Ővĕdska, Francie, Slovenska a Maĕarska, tĕch bylo asi 400 000. Tak zaĕal bĕt lĕgr pĕplnĕnĕy a uĕ nemohlo bĕt toho jĕdla tolik. Kord ty starĕy, tĕeba osmdesĕtĕletĕy, co je pĕivezli z dalĕĕch stĕtĕ, byli Őpatnĕ ubytovanĕy. Nebylo tam mĕsto.

Co se tĕĕe Ghetta, tak k vyhlazovĕnĕi nedochĕzelo, ale kdo udĕlal pĕstuepek, poslali ho do toho politickĕho ghetta. To bylo v malĕ pevnosti Terezĕnskĕho komplexu a na rozdĕl od ghetta, ve kterĕm jsme byli my a kde jsme byli omezeni vlastnĕ jen tĕm, že jsme mĕli mĕlo jĕdla a museli jsme pracovat, tohle byl normĕlnĕi vyhlazovací tĕbor. Kdĕž tam nĕkoho poslali, pĕvĕ kdĕž nĕco takhle provedl, bylo uĕ vlastnĕ jedno, jestli jde tam, nebo do transportu na vĕchod. Krom toho, že byl u pĕstupku proti řĕdu ghetta pĕstĕzen, posĕlalo se i pĕvĕ za udĕnĕi. Navĕc ten Őĕf ji neudal vlastnĕ pĕmĕo za tu jĕšku, ale ze vzteku kvĕli svĕy uraĕenĕy jeĕitnosti.

Když jsme přijeli transportem na místo, teprve jsme zjistili, že jsme v koncentračním táboře Osvětim. To bylo 27. 1. 1943. V tu dobu ten název ovšem nic neznamenal a nám to ani nic neříkalo. Až teda právě na Renu. Ta když zjistila, kde jsme, tak ji to hrozně rozrušilo. Věděla, o co jde. Nevím, jestli to nějak vytušila, nebo jestli jí to někdo řekl, ale nám k tomu nic neřekla. Jen když zjistila, že jsme ve stanici, která se jmenuje Osvětim, hrozně se rozplakala a pořád říkala, že je ona ta vinna toho, co všechno se děje. Věděla, co nás čeká, a hrozně si to vyčítala.

Všechny transporty, které byly vysílány na Východ, měli od 26. Října 1942 jen jednu cílovou stanici, kterou byla Osvětim II – Birkenau. Terezín se přezdívalo „čekárna na Osvětim“, jelikož sem mířila polovina transportů, které odtud byly vyslány.²² Celkově bylo do vyhlazovacího tábora Auschwitz – Birkenau vysláno 63 transportů s 87 063 vězni.²³

Jmenný seznam všech obětí podle abecedy i s podrobnějšími informacemi jako byla čísla vězňů, transport, kterým byli odvezeni, a informace, kdo přežil nebo – to samozřejmě daleko častěji – datum úmrtí, jsou sepsané v Terezínských knihách.

„Účelem edice Terezínských pamětních knih bylo zaznamenat jména a osudy terezínských vězňů a zachovat památku nesmyslně zmařených lidských životů. Jejich uveřejnění je umožněno vytvořením databáze, v níž jsou shromažďovány údaje o více než 150 tisících terezínských vězních. Záznamy o desetitisících deportovaných a zavražděných Židech dokumentují rozsah a zrudnost konečného řešení židovské otázky a představují symbolický náhrobek těm, z nichž většina nenalezla pokojný hrob na této zemi.“²⁴

Ty má málokdo, já si je koupil hned, jak to vyšlo. Takže když někdo o někom něco potřebuje, kouknu do jmeného seznamu a najdu mu ho. Vydala to židovská obec, jakej byl náklad nevím, já se zajímal jen o to, když jsem zjistil, že je to napsaný, abych si to sehnal – psal to navíc kamarád mého bratra se svou ženou.

Tábor byl rozdělen na Březinky I, Březinky II a hlavní tábor Osvětim. Ten Osvětim byl ryze pracovní tábor. Byl to lág, kde byly komanda, který pracovaly pro Poláky, a podobně. Březinky I

²² holocaust.cz [online] (vid. 3. 6. 2015) dohledáno na

http://www2.holocaust.cz/cz/history/jew/czech/terezin/terezin_transports

²³ MILOTOVÁ, J.: Terezínské ghetto v Denních rozkazech Rady starších a Sdělení židovské samosprávy (str. 29),
Denní rozkazy Rady starších a Sdělení židovské samosprávy 1941 – 1945

²⁴ Institut Terezínské iniciativy [online] [vid. 2015-6-20] dohledáno na
<http://www.terezinstudies.cz/publications/terezin-memorial-books.html>

byl tábor, kam přišli ty vězni, co měli na sto procent zůstat naživu a pak jít pracovat právě do tý Osvětimi. Všichni přitom podstoupili stejnou „přijímací proceduru“ která sestávala ze sauny, studené sprchy a následném stání na mraze. Ty Březinky I byl takový menší tábor, kde lidi, co měli pracovat pro ten velký, připravovali. I se mu říkalo přípravný. Tady byli už samozřejmě jen muži. Kdežto v Březinkách II byli všichni, kteří byli posláni, aby jeli „na východ“, ale nestačili je zplynovat hned po příjezdu. Tak tam byli prozatímně ubytováni v takových dlouhých dřevěných barácích. Chodili tam pracovat. Byla tam komanda, která pomáhala při stavbě, protože se tam stavěly další baráky. Tak to tam ty ženy a starší muži připravovali. Nosili trámy a vlastně to tam fakticky budovali.

Ačkoli to mezinárodní právo výslovně zakazovalo, již 28. Ledna 1939 vydal státní zmocněnec pro hospodářství tzv. směrnici pro používání státních zajatců jako dělníků. V důsledku toho začaly být již předem zakládány zajatecké tábory, v kterých by byli vězni používáni jako pracovní síla, a to především v průmyslu. Některé tábory byly schopny pojmout až deset tisíc mužů.²⁵

Když jsme přišli tak těch domů bylo asi 10. Když jsme tam potom končili, už jich bylo asi tak 40. Oni Němci totiž počítali s tím, že tam půjde celej český národ. Že je buď vystěhují do Patagonie, to byl taky nějaký jeden jejich záměr, nebo že tam budou pracovat jako otroci.

Na poradě, která proběhla v březnu roku 1938, dostal Henlein (později jmenovaný říšskoněmecký komisař pro sudetoněmeckou oblast) jasný úkol. Klásl Československu takové požadavky, aby byly pro zdejší vládu nepřijatelné. Ve směrnici, kterou Hitler podepsal v květnu téhož roku a která měla vést k operačnímu plánu útoku proti Československu, pak bylo uvedeno: „Je mým nezměnitelným rozhodnutím zničit v blízké budoucnosti Československo vojenskou akcí.“²⁶

Prostě to, co se tu dělo teď, akorát ještě ve větším. Dávali těm ženám leccos spravovat a zašívát a tak. Teda pravděpodobně. To se říkalo, ale to víte, to taky nebylo úplně jisté. Když potom Němci dobývali další země, posílali ty lidi, zase vlakama, skoro vždycky do Osvětimi. To proto, že dřív to byly největší polský kasárny, tak toho využili. Vystavěli ty bloky, co už tam byly, do vejšky, aby tam bylo víc místa, a ještě se – jak jsem říkal – přistavovaly další.

My jsme přijeli k části koncentračního tábora Březinky, k tomu přidruženému vyhlazovacímu táboru. To jsme ovšem tenkrát ještě nevěděli, že jsme tam. Vystupovali jsme na místě, kterému se

²⁵ ŠNEJDÁREK, A.: Druhá světová válka (str. 83) Praha, Mladá fronta, 1963

²⁶ BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M.: Malá pevnost Terezín (str. 13), Pardubice, 1996

řikalo rampa.

„Rampa! Pro milióny jediný symbol Osvětími, protože z ní nic víc, kromě plynových komor, neviděli. Obrovský holý perón mezi Březinkou a mateřským táborem, k něm už se sjížděli ze všech částí Evropy transporty se Židy, kteří věřili, že přicházejí do pracovního tábora.“²⁷

Jak bylo kolejště, tak se vystoupilo na zem jako na nádraží. Žádná rampa tam vlastně nebyla, bylo to úplně normální místo, kde se vystupovalo. To byl ten příjem a vězni, co sem přijeli, tu odnášeli všechny věci na jedno auto. S tím jim pomáhali jiní, ti místní vězni, kteří tam pracovali. Nepracovali tam pořád, jen když přijížděl transport, tak tam byli, protože hromadili věci, co SSáci sebrali. Všechno, co se tady sebralo, se pak odváželo do dřevěného tábora Březinky 2. Tam je už dostali na starosti právě starší vězni nebo ty ženy, které byly určeny k likvidaci, ale ještě je nezplynovali. Párali tam vnitřní části šatů, jestli tam nejsou schované nějaké drahocennosti. Nacházeli korálky, přívěšky apod. Hledali židovské poklady a hledali je všude. Někde se prej i vymačkávaly pasty, protože se v nich občas našly drahokamy nebo nějaký takový vzácnosti. Krást nestálo za to, protože když se na to přišlo, zloději šli rovnou do plynu. A nejen to. Někdy byli i na výstrahu mučení a vystavování tak, aby ostatní viděli, že se to nevyplácí.

Já sám viděl několikrát, jak uměli bejt krutý a jak to dokázali i náležitě demonstrovat. V Terezíně byli dva vykuchaní vězni, vnitřnosti jim nechali jen tak lézt z břicha, my jsme na ně museli koukat, přikázali nám to, koukat tím směrem, a nad nima bylo německy napsáno „Chtěli utéct“. Taký pořádali popravy, kdy věšeli vězně, který třeba chystali nějakou vzpouru nebo se prosáкло, že plánují útěk a tak. Navíc ty stoličky, na kterých stáli, si museli navzájem podkopávat sami. Dokonce jsem viděl, jak ji musel podkopnout bratr bratrovi. Takový oni byli.

Jít do plynu bylo proti tomu vlastně ještě milosrdný. I sama obsluha plynáren do nich nakonec sama musela. Viděli toho příliš mnoho a bylo tam samozřejmě riziko, že by někdo mohl utéct nebo se to mohlo prostě nějak prosáknout, co se tam dělo, takže aby o tom nemohli mluvit, šli po nějaký době taky do plynu. Většinou tam vydrželi tak tři měsíce.

Když jsme vystoupili, byli na nás příslušníci SS velmi hrubí. Pomocí neskrývaného násilí náš tisícíčetenný dav rozdělili do dvou zástupů. V prvním byly ženy, děti a starci, ve druhém muži. Lidi se nemohli bouřit, ty SSáci k tomu vůbec nedali prostor a navíc měli psy. Všechno bylo vymyšlený

²⁷ VRBA. R.: Utekl jsem z Osvětími, Praha, Sefer, 2007

tak, aby se to zvládlo tak rychle, že nikdo nebude mít čas přemýšlet nebo nějak zareagovat. K mamince třeba přišel voják, chytil ji za kabelku, vzal jí ji a strčil do maminky tak, že ji shodil na zem. Tatínek akorát rychle řekl, ať dá pozor na děvčata, že on dohlédne na nás. Zatímco první zástup rovnou hnali kamsi vpřed, druhý podstoupil ještě podrobnou selekci, při které důstojník SS rozhodoval, kdo z nastoupené pětice, v kterých jsme před něho předstupovali, půjde dále, a kdo bude přeřazen do toho druhého zástupu. Tatínek říkal, že já už můžu pracovat. A teď přišlo to rozhodování, říkalo se tomu sekundární selekce. Přistupoval jsem v pětici s tatínkem a bratrem. Jako jediný z nás jsem měl bejt přeřazený do druhého zástupu. Můj tatínek, který nás s bratrem do té doby držel za ruku, každého z jedné strany, mě ale místo toho, aby mě pustil do druhého zástupu, naopak ještě více stiskl a na důstojníka, kterej právě rozhodl, že mám jít vedle, téměř zakřičel takovým pevným hlasem: „Nein! Wir alle drei sind gute, wir werden zusammen arbeiten!“ Znamenalo to: „Ne, my všichni tři jsme odborní pracovníci, my budeme pracovat společně!“ Důstojník, jmenoval se Mengele, na tatínka chvíli nevěřicně zíral a vstřebával tu jeho opovážlivost. Zřejmě se s něčím takovým do té doby vůbec nesetkal – oni byli takový nadlidi, jak tam stáli v těch úžasných uniformách a naleštěnejch botách, a jen tak na nás jakoby ze shora koukali. Tak tak ještě chvíli koukal, pak se ale nějak asi probral a jen mávl svým jezdeckým bičkem a nechal nás postoupit všechny. Tak jsem poprvé unikl jisté smrti, díky tomu, že tatínek se takhle nebál. Druhej zástup byl totiž poslanej rovnou do plynu. Jak jsem říkal, nedělali to tak vždycky, některý transporty se tam nevešly nebo prostě zrovna nebylo místo, a tak je poslali do těch Birkenau II. Ale ten náš transport, asi tam zrovna místo bylo, šel rovnou ke zplynování. Teda až na nás, který jsme byli uznání, jako že jsme schopní pracovat.

„Scéna neblaze proslulé selekce. Hrstka lidí schopných práce byla poslána napravo, zbytek – starší, velmi mladí, nehodící se – nalevo. A ti pak, ve víře, že někde vpředu leží přesídlovací tábor, nasedali do nákladáků a odjížděli směrem ke krematoriím.“²⁸

Odvedli nás dovnitř a vytetovali nám pořadová čísla na předloktí a ubytovali nás v takových kasárnách, kde byly jen palandy bez ničeho a pro nás všechny příliš málo místa. Druhý den nám dali, a to od doby, co jsme odjeli z Terezína, vůbec poprvé, napít černé kávy. Bylo toho asi 2dcl a bylo to prý z upražených žaludů. Dalším krokem byla ta přijímací procedura, o které jsem už mluvil. Nejdřív nás nahnali do sauny, říkalo se tomu ruská sauna. Tam nás všechny zavřeli a začali nalejvat vodu na horký kameny, který tam měli. Jak z nich šla pára, tak se tam vytvořila sauna. Když jsme z ní vylezli, zchladili nás ledovou sprchou. Po celé téhle nepříjemné proceduře jsme dostali vězeňské oděvy, na kterých bylo jasné, že už je někdo před námi nosil. Měly šedomodrou barvu, byli

²⁸ VRBA. R.: Utekl jsem z Osvětimi, Praha, Sefer, 2007

pruhované a i v těchhle mrazech to byla jen košile, kalhoty, kabát a spodky. Takto oděni jsme poprvé přišli na místo, kterému se říkalo appelplatz nebo „apelák“. Tady každý den probíhalo sčítání vězňů, takže jsem se tu každé ráno a večer museli řadit. Ten den jsme byli seřazeni směrem k hlavní bráně, kde jsme museli pozorovat nákladní auta, která jezdí s přeplněnou korbou, na které byla spousta lidí, daleko víc, než se tam mohlo pohodlně vejít. Odváželi je kamsi do míst, odkud k nám doléhaly takové slabé zvuky, jakoby éééé. Zpátky auta jezdila prázdná. V tu chvíli mi došlo, že jsou maminka a sestry po smrti. A nebýt tatínka, já bych byl také.

Jak nám píchali ty čísla, tatínek se tam začal bavit s tím vězněm, co tohle to prováděl, a ten mu řekl, že by bylo dobrý, kdyby tatínek zůstal tady v přípravném táboře, protože umí všechny ty jazyky. My s bratrem jsme šli do hlavního kamenného tábora Osvětim a on zůstal tady v tom přípravném Birkenau I. Od té doby jsem ho už nikdy neviděl. Ještě tady v Osvětimi jsem později zjistil, že ho nechali dělat tady na velitelství Březinek v kartotéce. Tam se mu asi po dvou měsících dostaly do rukou papíry o tom, že maminka a sestry... Byl tam den úmrtí a tak. Když to zjistil, prej se úplně zbláznil. Už v tom přípravném táboře, když nás nastrkali do takových betonových kobek, to bylo před tím, než nás začali značkovat, začal tlouct hlavou do betonový zdi a bratr ho musel držet a zastavovat, aby přestal. Pak se nějak uklidnil. Ale když zjistil to o mamince a o sestřích, začal to prý dělat zase a během několika dnů byl pak už pryč. Už prostě nechtěl žít. To jsem zjistil asi po třech měsících tady od jednoho kápa, co vedl komando Beton kolona HUTTA, ve kterém jsem pracoval.

Poprvé jsme dostali najíst až třetí den po našem příjezdu, a to kousek černého chleba. Denní strava sestávala z ranní „kávy“, to byl ten nápoj, co už jsem popsal, a odpolední zahuštěné vody s kouskem brambory. Teda pokud se nejednalo o příslušníky těžkých komand. Ty dostávali takzvaný eintopf, kaši uvařenou ze všech možných potravin. Potom se stala další taková pro mě dost zásadní věc, a to že 30. 1. byl můj bratr převelen do Golešova. Potřebovali tam 20 lidí, tak tam poslali 20 lidí, včetně jeho. Vyvolávali čísla a podle nich ti, které volali, museli jít za tu naši ubykaci, oni si je ještě pořádně sepsali a přesvědčili se, zda jsou to oni, a odvezli je do cementárny. A já zůstal poprvé sám.

Ten, co napsal ty Terezínské knihy, to byl doktor. Byl i u smrti mého bratra. Prej to byl násobnej infarkt. Já měl zatím jen dva. To bylo asi za 17-18 let po tom, co skončila válka. Stalo se to prej následkem toho, že pracoval v továrně na cement, právě v tom Golešově, tak z toho mu zůstaly nějaký zdravotní komplikace, který se začaly časem projevovat. Ale předtím měl štěstí. Když totiž evakovali ten pracovní tábor, kterej byl kousek od Polskýho Těšína, on ještě s jedním kamarádem

utekli. Udělali to tak, že skočili z bydlíště do té haldy cementového prášku. Byla ho tam velká hromada, protože ho tam sypali pásama na jedno místo. Teprve pak se to dávalo na auta. Když se tam do toho zahrabali, koukal jim prej jen nos. Jenomže ten druhý, co s ním utekl, se po nějaký době šel schovat radši do studny. Ale tam nebylo nic, na co by se dalo stoupnout, a protože nevydržel držet se tak dlouho těch cihel, nakonec to nezvládl. Muselo se tam totiž čekat minimálně přes noc. Pustil se a spadl do studny. Bratr mohl taky utéct až další noc, ale ten to tam v té hromadě cementu přečkal. Když ho hledali, pustili přímo dovnitř k tomu cementu psy, ale ti tam nic nezmohli. Bratr dělal zásobáře v kuchyni, ne přímo v továrně, ale jen vozil potraviny, aby kuchaři mohli vařit. Asi půl druhého kilometru od toho byla soukromá prodejna, kam pro jídlo jezdil. Vždycky samozřejmě za doprovodu nějakého vojáka. Byla tam dvě děvčata, stejně stará jako on. Vždycky když tam byl nakupovat, usadily ho v kuchyni, dávaly mu rum do kávy, který mu vařily, a vůbec se tam o něj tak staraly, vždycky ho nějak zabavily a tak. Než utekl, dohodl se s těma holkama, připravily si mýdlo, rozřízly ho na půlku, nechaly ho změkknout a otiskly do něj klíč od vrátek, který měl bratr s sebou. Pak mu ho u známých nechaly udělat. Takže když pak vylezl z toho cementu, šel k zadní brance, odemkl si jí, prošel ven a v noci doběhl k nim. Tam pak strávil dva měsíce ve sklepě. Vyprávěl, že v noci občas chodil ven, ale ve dne tam byl pořád schovanej. Když potom přišla Rudá armáda, tak jak procházela, on šel vzápětí za nima a vrátil se do Prahy. Vrátil se dokonce kolem 9. května, jak bylo Pražský povstání. Kdyžto já přišel až toho 26. května.

On byl chytřej, měl reálný gymnázium, latinu, řečtinu, takže vzdělání úžasný. Tenkrát totiž z gymnázia vycházeli ještě opravdu schopní a inteligentní lidi, kteří něco znamenali. Pováleční maturanti za Ruska neznali ani sinus a kosinus, o tom jsem se sám přesvědčil... Rusáci nepotřebovali chytrý lidi. Takže zatímco normálně byla jedenáctiletka, oni měli 5 let základních a 8 let gymnázií. Mimo to, že byl chytřej, navíc Karel nosil brejle a brejle byly pro Němce právě znak inteligence, která je tak štvála. Ještě před tím, než ho poslali do toho Golešova, si vzpomínám, že jsme museli běhat před SSákama, to bylo nějak po tom příjmu. Já si všimnul, že vždycky někoho vytáhli z té naší běžící skupiny a začali ho mlátit a kopat. Nevím jak, ale rychle mi došlo, že je to právě kvůli brejlím. Tak jsem Karla zachránil před výpraskem, protože mu povídám: „Rychle, sundej si brejle!“ A on s je sundal a ten SSák, co už ho chytil a chtěl mu dát ten výprask, ho nakonec nezmlátil, právě protože neměl ty brejle a on si asi řekl, že se tedy spletl. Každopádně spolu v Osvětimi jsme byli prakticky jenom dva dny.

Každý den ráno nás svolávali po komandech na Appelplatz. Tam nás pak sečetli a nahlásili, kolik nás je, ty počty jednotlivých komand. To hlásil vždycky kápo nějakýmu tomu SSákovi. Naše komando, v kterém jsem v tu dobu byl, mělo kopat a nakládat hlínu, vždycky jeden kopal a druhý

nakládal a jezdil s kolečkem. A to se mi stala taková příhoda. Já měl z domova boty, kanady. Pěkný, nový. Jednomu našemu dozorcí se líbily a řekl mi, ať mu je dám, že je chce, že mi za ně dá bochník chleba. A to bylo hodně, celý bochník. Já mu ale řekl, že mu je nedám. Bylo to to poslední, co mi ještě zbylo z domova, tak jsem se jich nechtěl jen tak vzdát. Takhle to na mě zkoušel několikrát, a já mu pokaždý řekl „ne“. A to ho potom naštvalo a nechal mě jezdit s kolečkem, do kterého mi nakopávali hlinu dva další vězni, takže než jsem se vrátil, už tam bylo dost na to, abych jel znova. Tím mě chtěl asi potrestat, nebo přesvědčit, abych mu ty své kanady dal. Dost mě to zmáhalo, ale potom si mě našťestí jednou na appeláku vybral jiný kápo, abych dělal s ním v komandu. Poslal pro mě svého unterkápa, ten mě chytil a odtáhnul a řekl mi, že teď budu dělat pro ně. Tak jsem už nemusel dělat tohle.

Ti kápoové, to byli velitelé komand. Každý kápo měl pak svého unterkápa a to byl jeho zástupce. Tihle ti spodní kápoové pak většinou dělali to, že když někdo udělal něco špatně, tak ho mlátili. Oni byli vlastně neomezení. Tady na tom nikomu nezáleželo. Všichni jsme byli určeni k smrti, a jestli ten někdo, kdo je k té smrti určenej, umře dřív nebo později, to bylo jedno. Všichni ti unterkápoové byli z řad vězňů, ale byli to Poláci. V civilu byli všichni v káznicích, ale jak se postupně plnily a už tam pro ně postupně nebylo místo a ani práce, tak je posílali pracovat sem. Ale tady nám byli samozřejmě nadřazení. Někteří třeba jen pomáhali v kuchyni a někteří dělali takhle ty unterkápa. Třeba na marodce byl šéfem jeden Ostravák, jmenoval se Karel Slon. Ten tam byl proto, že byl kasář, a chytili je, když dělali druhou kasu. Tak ho poslali sem.

Aby si dozorcí ulehčili práci, na určité věci, které se týkaly správy a organizace věznice, používaly některé muže z řad vězňů. Své pomocníky si vybírali a potom na ně převáděli určité pravomoce, s kterými šla ruku v ruce i určitá zodpovědnost. Vězňům, kteří byli do této funkce jmenováni, se říkalo kápoové.²⁹ Přednostně byli na tyto pozice vybíráni vězni s kriminální minulostí. Vhodnými adepty byly zejména proto, že se pak sami podíleli na stylu vedení a realizovali fyzické i psychické násilí po boku svého vedení.³⁰

V novém komandu jsem nějakou dobu zásoboval kuchyň. Pak mě znova vybrali, abych přešel jinam. To se často dělalo, když někoho někde potřebovali. Prostě přišel kápo nebo unterkápo, odchyt si někoho, koho si vybral, a vzal si ho do svého komanda. Tak jsem začal dělat v takzvaném „těžkém komandu“. To byly komanda, kde se dělala těžká práce. My jsme třeba pracovali na stavbě železnice. Dobrý bylo, že jsme k jídlu dostávali ten takzvaný eintopf. To byla taková hustá kaše,

²⁹ BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M.: Malá pevnost Terezín (str. 18), Pardubice, 1996

³⁰ MOULIS, M.: Češi v nacistických koncentračních táborech, káznicích a věznicích – materiály z vědecké konference, Český svaz bojovníků za svobodu, Praha, 1996

kteřá člověka konečně nasýtila. Ony ty komanda tam nebyly zas až tak drsný, protože byly prakticky využívány na práci pro Poláky. Když bylo potřeba postavit železniční trať, poláci zaplatili SSákům za den nějakou částku za každého z nás. Ty peníze si pak samozřejmě nechávali, ale protože potřebovali, aby měli na práci lidi, co budou schopný jí skutečně odvést, nebylo to tam tak hrozný. Já byl asi ve čtyřech komandech tam vevnitř a nikde jsem nezažil, že by tam někdo někoho fyzicky týral. Šlo o to, aby všichni dobře pracovali. Ale háček byl v tom, že přesto, že jsme měli ten eintopf, pořád jsme dohromady dostávali nějakých 1200 kcal za den. A to bylo navíc jen v těch těžkých komandech. To normální jídlo v lehčích komandech, to bylo jen asi 600 kcal. To už na den vůbec nestačí. A ten příjem u těch těžkých, to zase odpovídá úředníkovi, který sedí někde v kanceláři, ne člověku, kterej dělá celý den fyzicky náročnou práci. Takže právě kvůli těmto kalorickým hodnotám potravy vězni pozvolna hubli, ztráceli síly, odcházeli na marodku a z marodky do plynové komory. Ale třeba v neděli jsme měli hudbu, tu dělali vězni, kteří uměli hrát, a taky jsme se mohli procházet a nemuseli pracovat, to bylo dobrý. Ale bylo to tou prací, že lidi pomalu hubli, hubli a pak už neměli sílu. A na marodce většinou umírali. Na marodce nebo pak v plynu, kam je z marodky rovnou posílali.

Jak už jsem říkal, tady u těžkého komanda jsem měl poprvé za pobyt tady v Osvětimi pocit, že jsem se konečně najedl. I ubytování bylo skoro by se dalo říct až luxusní. Oproti tomu, co jsme měli předtím teda určitě. Jednou, ještě než jsem sem nastoupil, jsem se přihlásil jako dobrovolník na práci a dostal jsem za úkol dokonale uklidit pokoje, který tu byli v jedné části tábora. Měli jsme tu ustlat postele a tak. Když jsem to tam viděl, skoro se mi tomu nechtělo věřit, jak to bylo krásný. Později jsme zjistili, že tady byly kvůli tomu, aby kdyby bylo potřeba tvářit se naoko, že se tu nic špatného neděje, třeba pro červenej kříž nebo tak, aby se jim mohlo ukázat tohle.

Osvětim I byla vybudována a organizována tak, aby mohla v případě potřeb vyvrátit jakékoli podezření, že se nejedná jen o přesídlovací tábor, natož že jsou tu pácháno jakékoliv bezpráví. „Při jakékoliv inspekci by někoho asi stěží napadlo, že se nejedná o klasický koncentrační tábor. Ba dokonce by si pomyslel, že místní vězňové se nemají zas až tak zle.“³¹

A ty pokoje, v kterých jsme bydleli teď, se těmhle docela podobaly. Náš unterkápo u tohohle komanda byl Polák a se mnou se dával při práci často do řeči. Bylo to taky dost tím, že mě tam brali trochu jinak. V té době mi bylo šestnáct, takže jsem byl o dost mladší než všichni ostatní, těm dalším nejmladším tam bylo vždycky tak osmnáct devatenáct. Asi právě kvůli věku na mě byli většinou takový shovívavější, takže když jsem po nějaký době onemocněl, posadili mě na lavičku a

³¹ KRAUS, O., KULKA, E.: *Továma na smrt* (str. 22), nakladatelství Naše vojsko, 1959

nechali mě odpočívat a mohl jsem tam i spát, takže jsem nabral něco málo sil. Nebo jsem jich alespoň tolik neztratil. Chtěl jsem jít na marodku ale právě ten unterkápo mi řekl, že jsem se zbláznil. Křičel na mě: „To si se úplně zbláznil? To chceš dobrovolně vylétnout komínem?“ Jenže já v tu dobu ještě nerozuměl, co tím myslí. Měl jsem horečku a ta mi vydržela až do dalšího dne. To vše se druhý den opakovalo a pak už jsem na tu marodku musel jít, to už nešlo jinak. I kápo s unterkápem už mě tam nechali jít.

Na marodce mi řekli, že mám zápal plic. Bylo to tam rozdělený na dvě části. Větší byla normálně pro vězně a pak tam byla za takovou plentou ještě hezčí část a ta byla určená pro ty lepší, pro ty árijce. Když jsem tam přišel, nebylo tam ještě tak moc lidí, ale pak se to postupně začlo plnit a oni nás začali ukládat na palandy po dvou, někdy i po třech. Já jsem dostal k sobě taky jednoho spoluvězně. Ten ale do rána umřel. Situace byla opravdu zoufalá, jídla bylo málo. Když rozdávali ráno jídlo, nechal jsem si ho dát i za toho mrtvého a až později jsem ohlásil, že umřel. Říkal jsem si, že jemu už to je jedno a já díky tomu možná přežiju. Když jste totiž na tý marodce a víte, o co jde...byl tam jenom ten Karel Slon a ten tohle nemohl uhlídat. Byl to pud sebezáchovy. Říkal jsem si, že on tu leží mrtvý a já díky tomu možná přežiju. Takhle jsem to udělal i druhý den, kdy se to celé opakovalo vlastně úplně stejně. Tak jsem měl dost chleba. Ten jsem pak vyměnil s jedním pomocníkem za vodu. Po tý vodě jsem ale dostal průjem. Nějací ti zřízenci, když jsem jim to řekl, mě vzali do sklepa a sprchovali mě hadicí. Nechali mě tam přes noc a když se na mě přišli podívat, zjistili, že to přešlo. Na celou tu noc mě totiž posadili na nočník a ráno ho pak byli kontrolovat. Viděli, že je prázdný, tak mě vzali zpátky na marodku. Ale ta už byla úplně plná, tak ten Karel Slon řekl, že můžu jít výjimečně do tý árijský sekce. Nedokážu pochopit, když jsem tam umíral, nemohl jsem hnout ani malíčkem, jen o centimetry hlavou doleva a doprava. Ten den k polednímu jsem si v duchu říkal, tak přece jen tě ti fašouni dostali. A s tím jsem usnul, protože jsem věděl, že to je konec a už nic není možné.

Pak přišly moje vidiny. To bylo neuvěřitelný. Když jsem jako kluk za první republiky četl noviny, asi čtyři příklady jsem tam četl. Psali to v Pražance, tu maminka kupovala jednou týdně za 30 haléřů. Ale to ty lidi popisovali, že měli jen tunel a svíčku. A pak že se z toho probrali. Já jsem viděl takový barevný kruhy, který se do sebe vpíjely a různě mezi sebou soupeřily. Některý mě k sobě lákaly a jiný zase říkaly, ať nikam nechodím. A když jsem si takhle řekl, že už nepřežiju a usnul jsem, tak tam vrazil ten SSman s vojákama a já se probudil. Z ničeho nic jsem se probral a zůstalo mi v paměti jenom že tam nesmím jít. Tak jsem tam nešel. Jak tam vtrhli, to byla noční selekce. Všechny nahnali do plynu. O mě věděl jen ten Karel a když to tam měl, na povel těch SSáků, co přišli všechny nahnat do plynu, prohlídnout, jestli tam někdo není, tak mě nenahlásil. Jen kouknul

nahoru na tu palandu, ležel jsem na tý úplně nejvyšší, byly tam tři nad sebou, řekl že dobrý a oni už to nekontrolovali. To byla taková neuvěřitelná shoda náhod. Kdybych nevyměnil ten chleba, nedostal bych průjem, nevzali by mě do sklepa, nezaplnila by se marodka, nešoupli by mě do tý sekce pro vyvolený a šel bych rovnou na zplynování. On si stejně teda ten Karel Slon myslel, že umřu, takže si říkal, že je zbytečný mě ještě hnát do plynu. Ale mně se nevím jak to začalo dělat líp. On nemohl uvěřit tomu, že jsem neumřel, a říkal „to není možný“ a že to ještě neviděl.

Pět dní jsem tam pak ještě ležel a pak už jsem zas musel jít pracovat. To mě donutil Karel. Já nechtěl, ale on řekl, že bude asi další selekce a že se teda musím nahlásit do práce. Když jsem vyšel, byl tam Robert Bártek, který mě odchytil. Bylo tam několik těch, co měli své místo a nechodili ven na pracovnu, ale pracovali v kanceláři nebo dělali nějakýho sluhu. A oni pokud mohli, tak pomáhali.

Když měli službu, tak čekali, jestli někdo vyjde ven z nemocnice. Ale pokud vím, tak jen já jsem vyšel. To byli členové podzemního odboje. Ten odboj byl utajený a prakticky někteří se k němu vůbec nedostali, ale já jsem tam byl zrovna v dobrou dobu. Kdyby to někdo věděl, tak se to prozradí a Němci by je zlikvidovali. Ten Bártek měl v rámci své práce čas a mohl chodit a dávat potřebné do lehkého komanda. Celé to komando bylo uděláno jako kamufláž. Práce byla hotová, SSáci si toho nevšíмали a komando bylo zřízeno proto, abychom mohli odpočívat. Jen na heslo „van-dú“ jsme museli předstírat, že pracujeme. Ve francouzštině to znamená nepřítel, ale i 22. Když to řekli, tak jsme se přestali opírat bradou o lopatu a začali jsme šoupat a jakoby urovnávat tu už perfektně upravenou plochu. Kdyby přišla kontrola, vypadalo to, že šustíme a pracujeme. Po válce jsme se s ním sešli, on pracoval na obci. O odboji už nám ale nic neříkal. Já to prakticky ani nevím, že v něm byl, usoudil jsem to jen z jeho jednání. On totiž zachytával jednotlivě ty musulmany, co odněkud vyšli. Tak je chránili, aby nezemřeli. Už mi to bylo jasný tam, tím jak řekl to heslo a já to pochopil, že je to prakticky ten odboj, co má zachraňovat lidské životy. Jestli se to podařilo u těch ostatních nevím, ale u mě stoprocentně. Přímo ten Robert Bártek tam teda s náma nebyl, komandu velel někdo jinej, on nás tam jen odvedl. On byl jinak zaměstnanec vevnitř v lágru a měl nějakou takovou nějakou funkcičku, že mohl chodit sem tam.

Po nějaké době, co už jsem se tady trochu zotavil, mě odchytil jeden unterkápo a vzal mě k sobě do komanda. Bylo to komando Beton kolona HUTTA, těžké komando. Já byl pořád dost slabej, tak jsem byl překvapenej, že si vybral zrovna mě. Jenže on to byl pedofil a já tam byl nejmladší, tak si mě hýčkal. Udělal si ze mě takovýho svého miláčka, ale musel jsem dělat to, co chtěl. Byl jsem jeho pravá ruka a pomáhal jsem mu s roznosem jídla. Když si mě totiž řádně poprvé prohlídl, asi mu přišlo, že jsem moc hubenej, tak mě chtěl takhle dostat jako do kondice, abych se mu líbil. To

bylo pro mě dobrý. Z toho, že jsem tam pro něj takhle dělal, jsem měl spousta výhod i nevýhod. Musel jsem třeba holit kápům vlasy a to jsem předtím nikdy nedělal, ale naštěstí to dobře dopadlo. Ale zase mi bylo dopřáno pomoci jednomu Čechovi, jmenoval se Leo Halpern a byl to doktor. Sehnal jsem mu deku, když to potřeboval, a tím jsem mu zachránil tenkrát život a on ho potom mohl zachránit mě. Po nějaké době, kdy dny ubíhaly v podobném duchu, nás totiž jednou zavolali na nástup podle čísel a některé, včetně mě, poslali vlakem pryč z Osvětimi. Nevěděli jsme, kam jedem, až jsme nakonec dojeli do tábora ve Varšavě. Tady jsem nějakou dobu pracoval, ale pak se k nám dostala epidemie a já onemocněl tyfem. Musel jsem znovu na marodku. Zase jsem měl horečky, a i když jsem zkoušel jíst chleba, kterého tam bylo dost, protože většina vězňů byla v takovém stavu, že jíst nemohli, bylo mi pořád hůř. A zase nevím jakto, ale stal se další zázrak. Já se vzbudil a viděl něco bílého za oknem. Tak jsem se začal snažit a zkoušel jsem se dostat k tomu oknu. Tak jsem se vážně kousíček po kousíčku, pomalounku sunul k tomu oknu. Pak se mi to teda konečně povedlo a tam ležel sníh. Ale kdyby byl na zemi, tak bych na něj nedosáhnul, jak jsem byl slabý, nemohl jsem se ani dostat z postele. Ale před oknem ležely nějaký palety nebo tak něco a ten sníh napadal na ně, tak jsem na něj dosáhnul a mohl jsem ho jíst. Pak jsem se zase dostal do postele a asi jsem dost dlouho spal.

Po nějaké, nevím jak dlouhé, době jsem se vzbudil a bylo mi konečně líp. Tak jsem šel ven z marodky a zase jsem byl nejspíš jediný, kdo se z toho dostal. Z té nemoci i z marodky. Ten hlavní zdravotník na mě zíral a vůbec nevěděl, jak je to možné. Naším kápem byl v tu dobu právě Leo, pro kterého jsem sehnal tu deku. Teď zachránil on mě, protože po této epidemii přišlo vážení vězňů. Toho se všichni hrozně báli, protože každý, kdo neměl vyhovující váhu, byl určen k likvidaci. Já měl v tu dobu 27 kilo, tak mě poslali taky do toho zástupu muslimanů. Jenže Leo, který tam pomáhal při tom, jak nás vážili, mi najednou dal velkou facku a já spadl na druhou stranu od toho zástupu, kam mě poslal ten SSák k zástupu těch zdravějších. Tak to mi oplatil tu moji službu. A oba jsme to věděli a nikdy jsme si to neřekli.

Po nějaké době začaly prosakovat informace o postupu vojsk, protože se to začali dozvídat i vojáci. Navíc my museli před těma Rusákama utíkat. Takže jsme jeli zase do Německa. Říkali jsme si, že Polsko bude za chvíli osvobozený.

„O osvobození Varšavy se pokusila polská zemská armáda. Tento pokus však ztroskotal na pasivitě Rudé armády, která stála na druhém břehu Visly a neprojevila sebemenší ochotu poskytnout povstalcům jakoukoli pomoc. V první fázi povstání přitom Poláci vyčistili od Němců celé čtvrti Varšavy. Armia Krajowa (zemská armáda) však nedokázala obsadit mosty přes Vislu, což jí

znemožnilo navázat spojení se sovětskými vojsky. Poté, co Němci zaútočili, rozpoutaly se kruté pouliční boje a Poláci museli ustupovat. Němečtí vojáci pak na rozkaz Heinricha Himmlera popravili velké množství civilistů a začali srovnávat Varšavu se zemí.³²

Jednou nás prostě v noci vzbudili a museli jsme odtamtud co nejrychleji odejít. Ve Varšavě se střílelo, začalo tam povstání. Leo nám řekl, ať vezmu našeho kamaráda Lowyho z marodky. Museli jsme ho prakticky skoro nést, ale byla to jediná možnost. Všechny, kdo tam zůstali, SSáci postříleli. Ještě než jsme utekli, viděli jsme, jak spálili všechny naše karty, aby se zbavili důkazů. Vydali jsme se na pochod z Varšavy před Ruskou armádou. To byl dlouhý pochod, těmhle pochodům se říkalo pochody smrti.

K pochodům smrti, které měly za účel evakuovat vězně před armádou postupující protifašistické koalice, v Evropě docházelo v letech 1944 -1945. Dělo se tak i navzdory faktu, že roku 1945 vedení SS už genocidu zastavilo. V důsledku vyčerpání, povětrnostních podmínek a nedostatku jídla a pití při těchto 16 pochodech většina účastníků zemřela.³³ Pod hrozbou okamžitého usmrcení byli vězni nuceni jít mnohakilometrové pochody. A ač jejich primární funkcí byla již zmiňovaná evakuace před postupujícími spojeneckými vojsky, předpokládá se, že smrt co nejvíce vězňů mohla být jedním z očekávaných důsledků.“³⁴

Že jsme se snažili zachránit toho kamaráda, nakonec nebylo nic platný, tu cestu nezvládnul. Ty vojáci, co šli s náma, snad měli něco k jídlu a k pití v batůžkách, tu už nevím. My sice dostali otevřenou konzervu a tam bylo maso, ale neměli jsme vodu, tak jsme to odhazovali, nešlo to polknout. A tahat 40 dkg navíc... Tak jsme byli asi tejdenně bez jídla, ale na to jsme už byli zvyklí, jak jsme měli ty žaludky už tak zdecimovaný. Bylo hrozný horko a byli jsme bez vody a to bylo o dost horší. Když jsme došli k řece, SSáci to neudrželi a všech asi 600 lidí se k té řece rozeběhlo. Já si nabral vodu s bahnem, který se tam rozvířilo, jak to všichni vířili. Tak jsem šel proti proudu a nabral jsem si čistou. A to už na mě Maďarský vojáci volali „Halt!“, protože jsem byl asi šest nebo sedm metrů daleko od ostatních. Na mostě nás hlídali asi tři nebo čtyři normální vojáci, jinak jich

³² JORDAN, D., WIEST, A.: Atlas druhé světové války (str. 113), Praha, Ottovo nakladatelství, 2005

³³ ZRZAVÝ, J.: Proč se lidé zabíjejí (homicida a genocida), (str. 100,101), Praha, Triton, 2004

³⁴ WarMag, svět válek a bojů: Pochody smrti: poslední kapitola zvěřstev druhé světové války [online] (vid. 18. 6. 2015) dohledáno na (<http://www.totalmag.cz/valka/90-specialni-tema/1428-pochody-smrti-posledni-kapitola-zvrstev-druhe-svtove-valky.html>)

tam bylo ještě asi šest nebo sedm. To už byli starší lidi, to byla taková domobrana.

Celkem jsme šli asi čtyři dny pěšky, než jsme došli někam, kde byl vlak a nákladní vozy. Do těch nás naložili a těma jsme jeli až do Dachau. Štreka to bylo skoro 1000 km, byli jsme 4 dny bez vody, bez pití a bez jídla, samozřejmě. Napít za celou dobu dostali jen dva, kteří měli zlatý zuby. Těm je vymlátili a pak jim teda dali napít. Nikdo z nás nevěděl, kam nás vezou, až když jsme vystoupili na nádraží, tak jsme si přečetli, že jsme v Dachau. Pak jsme jeli ještě asi půl druhý stanice a pak už jsme šli pěšky do tábora Kaufering 4.

„Kaufering sloužil jako typický příklad metody „likvidace prací“. Židovským vězňům tak byl pouze změněn způsob smrti z rychlé v podobě plynové komory, na pomalejší smrt vysílením.“³⁵

Tam bylo důležité to, že jsem uměl mimo němčiny i maďarsky, protože kuchařky tam byly Maďarka a Rumunka, která taky mluvila maďarsky. Ve spolupráci s ní a správcem kuchyně se mi třeba povedlo zachránit jednoho kluka, aby nechodil bos do práce. Neměl totiž už boty a já mu je sehnal. Po válce jsem nikoho nehledal, jen s doktorem Leonem, který nám dělal šéfa ve Varšavě, s tím jsem byl ve styku, ale on se pak stěhoval do Švédska. Ale tohohle kluka jsem shodou náhod jednou potkal. Po válce šel se svojí dívkou po ulici, tak jsme se pozdravili a on jí řekl, že já jsem ten, co mu zachránil život. Kamarádil jsem s takovým tím kruhem těch několika, co jsme byli pohromadě od okamžiku, co jsem se dostal do Beton kolona HUTTA, to byli skoro sami Češi. Byla to parta asi šesti nebo sedmi lidí, co jsme takhle drželi pohromadě. Až nakonec jsem zůstal jedinej sám.

V Kauferingu bylo potřeba dělat nějaké práce ve výšce. Nikdo tam nechtěl jít a všichni se obrátili na mě. Už ve Varšavě jsem vylezl na zeď, která byla vysoká čtyři nebo pět metrů a široká asi 40cm, to jsem se přihlásil jako dobrovolník. To samý teď tady na polopodzemní továrně. Jako jedinej jsem vylezl nahoru skrz mříže a tam pracoval. To byla ta nejnebezpečnější práce, ale já vždycky všechno bral jen tak, žádný přemejšlení, jestli spadnu nebo nespadnu. Byl jsem vytrénovaný z ŽSK Hagibor – to byla židovská sportovní organizace - a Sokola. Už v 15 letech jsem udělal stojku na bradlech, salto přes stůl na pérovém můstku a tak podobně. Takže jsem se tady jako jedinej nebál jít tam nahoru.

Domluvili jsme se, že budu tuhle práci dělat ještě s jedním vězněm na střídačku. Ale pak si mě zavolal velitel lágru a pověřil mě dohlížením na pořádek v táboře, takže jsem moc pracovat nemusel.

³⁵ CHLÁDKOVÁ, L.: Tereziánské listy 24 (str. 45) Praha, 1996

Až později jsem se dozvěděl, že mě na tuhle pozici navrhl Leo, kterého se ptali, koho by na to doporučili a on řekl, že mě. Navíc jsem tam byl sice nejmladší, ale všichni mě na slovo poslouchali. Díky této své nové pozici jsem se mohl pohybovat volně po táboře, zatímco ostatní komanda pracovala. Jednou k nám do tábora přišlo několik žen, bylo jich asi sedmdesát. A mezi nimi byla i Katka. To byla maďarská dívka a já jsem se do ní poprvé v životě a asi i naposledy zamiloval. Začali jsme si posílat psaníčka a ostatní nás v tom podporovali. Asi podle mě v té situaci, co jsme se všichni nacházeli, potřebovali vidět nějaký takový cit, který s námi vlastně i prožívali. A nejen naši spoluvězni, ale vlastně i někteří naši šéfové o tom věděli a nechali nás. Pak jsem jí chtěl udělat radost, tak jsem v kuchyni sehnal chleba, med, margarín a bramboru a vyrobil jsem z toho takový jedlý dárek. Když jsem ho dokončil, dal jsem ho mamince té Kato, která měla dvě děti. Právě tu Kato a ještě její sestru. Samozřejmě jsem věděl, že se o to všichni podělí a tak jsem si říkal, že si trochu přilepší. Jenže když jsem jí to dával, ona si to nemohla vzít, protože si zrovna nesla jídlo. Tak požádala jednu tu kuchařku, všechno to byly Maďarky a Rumunky, aby si to mohla vzít, až půjde zase zpátky domů. A to uviděl jeden ten voják a zeptal se, co to je. Tak mu řekly: „To udělal tady tenhle Rudla, co tu má dozor, pro jednu tu holčičku.“ A když jsem pak druhý den přišel k okýnku, tak mi říká ta jedna z kuchařek, jestli bych mohl udělat to samé pro jednoho Němce a pro jeho ženu. Tak jsem vyřadil další jídlo a udělal jsem to samé ještě jednou pro ně. Kato jsem pak udělal podobný dárek ještě jednou a vyřezal jsem na něj z brambory R a K. Zase jsem jí ho poslal po její matce, takhle ještě dvakrát. Miloval jsem ji a chtěl jsem si ji v tu dobu opravdu vzít. Jak s námi ostatní tu naši lásku prožívali, tak nám jednou sjednali takové kamuflované setkání, při kterém jsme se dokonce políbili.

Jeden den mě pak zavolali a říkali, že mám jít k autu, byl to takový nákladáček. Jeli jsme do Dachau pro chleba a zase zpátky. Pomáhal jsem se závozem z pekárny, nakládat, vykládat a počítat ty chleby. Jen tak samotnýho, jen s tím řidičem, mě nechali jet. Pak si mě takhle zavolali po delší době znova a zase jsem měl nastoupit do toho auta. Tak jsem si myslel, že jedeme zase do Dachau, ale tentokrát jsme jeli do jiného tábora, kam mě převedeli.

To zařídil velitel vojáků, co tam hlídali, zato, že jsem mu odmítl práci, kterou mi uložil, když jsem se zrovna staral o nemocné. A on to nahlásil. Přišel tam pak generál zdravotnictví osobně v bleděmodré uniformě a zařídil, aby mě odvezli do druhého tábora. Ale já to bral za samozřejmost, že jsem toho velitele neposlechl. Říkal jsem si, že teď obsluhuju nemocný, a že on mi nemá co povídat.

Tak jsem se, už naposledy, dostal do dalšího lágru. To byl tábor Landsberg. Jak mě tam ten řidič dopravil takhle osobně automobilem, navíc mě pak poslal k tý bráně úplně samotnýho, tak si

všichni ti místní vězni mysleli, že jsem konfidient. K tomu jsem se s tím velitelem lágru už předtím setkal, takže když jsem přijel, šel jsem rovnou za ním, takže si ostatní mysleli, že jsem tam nějak nasazenej. Vůbec mě nenapadlo, že je třeba blbý za ním chodit. On po mě pak chtěl, abych našel, kde mají ostatní ukrytý zlato, tak mě pověřil udržováním pořádku. Ostatní si ode mě drželi odstup. Až když jsem zatopil jednomu nemocnému a dostal jsem pak kvůli tomu pořádněj vejprask, tak si teprve ostatní přestali myslet, že jsem nasazenej, protože jim to přišlo i na místní poměry hodně drsný. Ale já ve skutečnosti nedostal za to, že jsem zatopil, jako spíš kvůli tomu zlatu. Takže jsem ten vejprask dostal ještě jednou, když si mě pak vzal stranou a ptal se mě na to zlato, protože já mu na to nic neřekl.

Pak nás po pár dnech zase v noci probudili a šli jsme na další pochod. Přespávali jsme v lese a zapadali asi 5cm vrstvou sněhu, takže to byla taková izolace přes noc a kousek od toho bylo zase hned sucho a sluníčko. Vždycky jsem všem říkal: „Bud'te rádi, že jdu s váma, tak se nemůže nic stát.“

Myslím, že tohle všechno vzniklo tím, že tatínek tenkrát seřval toho Mengeleho a já měl od té doby taky takovej postoj. Oni na mě koukali a já neuhnul. Bylo ve mně takový „já jsem já a kdo je víc“. Celej ten život jsem asi i tím měl takovej trošku jinej.

V tom Německu jsme byli v době, když už v Praze bylo povstání, pro nás už 1. května. To bylo odlehlý místo, kde jsme byli, tam pomalu ani nevěděli, že je válka, mimo rukování do vojska. Bylo to v lesích, na samotě. Ráno už tam s námi zůstali jen dva vojáci a tak jsem jim řekl, ať odejdou. Ostatním jsem nařídil seřadit se do pětistupu. Šli jsme směrem k silnici a tam už jsme narazili na americkou armádu.

3.3. Život po válce

Během průjezdu jednotky amerických vojáků se náš pětistup rozpadl na hloučky nás, přihlížejících, bývalých vězňů. Byl to zvláštní pocit. Evidenční čísla na našich levých pažích přestala vládnout. Přežili jsme toto několikáté peklo a stali se z nás opět svobodní lidé, se svým vlastním jménem, které jsme při svém narození dostali po svých rodičích. Byli jsme znova rovnoprávními občany s právem rozhodovat se, jak dál budeme mít možnost v tomto poválečném světě žít. Rozhodl jsem se bez jakéhokoli rozmýšlení: Půjdu hned teď domů do Prahy, ze které jsem byl nuceně na tuto anabázi vyhoštěn. Půjdu třeba pěšky a vezmu s sebou kamaráda Holanďana, který se mi svěřil s tím, že neví, jak on se dostane domů. Vzpomněl jsem si, že jako bývalý člen klubu „Mladého

hlasatele“ jsem při lovení tzv. bobříků absolvoval při poznávání přírody též orientaci v terénu. Při určování světových stran to bylo jednak podle kůry stromů, ze severní strany je obrostlá mechem, a také podle polohy slunce pomocí času. Nebyly-li po ruce hodinky, pak odhadem času. Na základě tohoto poznatku a současným směrem pochodu vojáků po průjezdu jejich vozidel jsem usoudil, že i oni směřují do srdce Evropy, kde se nachází moje rodná zem. Bylo již asi po poledni, když jsme se s kamarádem dali na pochod. Šli jsme pomalu po silnici, kterou odpochovala zmíněná jednotka. Po nějakém čase se po levé straně silnice objevilo dřevěné stavení. Stálo na pozvolna stoupajícím terénu. A proto k jeho dveřím vedly takové tři dřevěné schůdky. Vystoupal jsem na ně a zaklepal. Během chvilky se dveře otevřely a v nich stála asi třicetiletá žena v typickém německém oděvu. Požádal jsem ji o nějaké jídlo. Překvapeně se dívala na naše oblečení. Po chvilce se otočila, vstoupila zpět dovnitř a dveře za sebou zavřela. Sedli jsme si na schůdky a odpočívali. Dveře se opět otevřely a žena měla v každé ruce jeden velký oloupaný brambor. „Mehr-hab-ich-nicht“ – „Víc-nemám“ řekla a podala nám je. Pomalu jsme je snědli a ještě nějaký čas poseděli.

Pokračovali jsme na své cestě a po delší cestě, opět na levé straně silnice, uviděli – tentokrát dlouhou přízemní stavbu. Dveře byly otevřené a také k nim kvůli terénu vedly zase ty tři dřevěné schody. Když jsme vstoupili dovnitř, spatřil jsem prostředkem místnosti řadu sestavených stolů, na nichž se kupilo velké množství mužských civilních oděvů. Byl to asi nějaký hostinec, v tuto dobu proměněný na možnost převlékání se německých vojáků a příslušníků SS do civilu před postupující armádou spojených vojsk, aby se vyhnuli zajetí. V rohu této místnosti sedělo několik starých mužů a zdálo se, že na nás koukají jako na zjevení. Pokračovali jsme ve svém pochodu. Pomalu se začalo stmívat. Bylo již šero, když se před námi v krátké vzdálenosti ozvalo „Halt!“ – „Stát!“ . Zůstali jsme na místě několik metrů před námi s namířenými zbraněmi proti nám stáli dva vojáci v amerických uniformách s bílým nápisem MP na svých helmách. Chvilku nás pozorovali a pak si něco mezi sebou řekli. Poznal jsem polskou řeč a tak jsem je oslovil: „Pán mowi po polsku, já jsem z Čech a ten drugi z Holandie. My byli wężňony v koncentračnim taboru.“ Jeden z nich pokynul rukou, abychom popošli až k němu. Dali se se mnou do řeči. Řekli mi, že je stanné právo a že se nesmí po dvacáté hodině ven. Ale protože další hlídka je až po čtyřech kilometrech, můžeme pokračovat po cestě dál, protože asi po dvou kilometrech je nějaké středisko, kde již několik bývalých vězňů je. Pokračovali jsme tedy dál a i přes stávající šero jsme zjistili, že přecházíme do hornatého terénu. Po znenáhlu jsem zjistil, že po pravé straně silnice se objevují obrysy několika přízemních budov. Došli jsme tam již za tmy a hned nás ubytovali v prvním domku vpravo. Byl to přízemní dvojdomek, zděný, propojený jednou střechou. Uprostřed byl asi tři metry volný prostor a po obou stranách byly dveře vedoucí do levé i pravé místnosti. Obě místnosti byly stejné, v každé osm kovových postelí, vždy sesazených po dvou. Jeden obdélníkový stůl, několik židlí. V pravé

místnosti jsme byli jen my dva. Druhého dne ráno nás probral nějaký hluk. Nevěděli jsme, co to může být. Opět jsme oblékli naše vězeňské šaty. Netušili jsme, že po otevření dveří nás čeká příjemné překvapení. To se ještě zdvojnásobilo tím, že jak děvčata, kterých bylo osm, tak i já, jsme mluvili stejnou rodnou řečí – češtinou. Měly velikou radost, protože tam byli pouze Ruští vězňové. Od děvčat jsem se dozvěděl, že celé toto zařízení sloužilo jako zařízení pro učně firmy Siemens. Proto tam také byla kuchyň s velkou jídelnou. Tam jsme měli připravenou sice skromnou snídani a pro nás celkem dostatečný oběd. Večer pak byl chléb s jakousi pomazánkou a čaj.

Mezi děvčaty byly dvě sestry, Helena a Julinka, o kterých se ještě zmíním. Děvčata byla pravděpodobně osvobozena v nedalekém městě, kde v prázdných bytech po německých uprchlících před postupujícími vojsky si mohla vzít prádlo a šatstvo. Také potřeby pro šití, aby si to mohly přizpůsobit tak, jak potřebovaly. Náš čas jsme z větší části trávili na jejich světnici. Bylo to tam jak v krejčovské dílně. Vzpomínám si, že jedna z dívek potřebovala zkrátit dlouhou nabíranou sukni. Dvě odměřovaly a špendlíčky srovnávaly do roviny, ale ne a ne se trefit. Chvilku jsem je pozoroval a pak jsem zakročil. „Tak dost!“ řekl jsem. Dívku, která si chtěla sukni zkrátit, jsem vyzval, aby si ji vzala na sebe a stoupla si na stůl. Vzal jsem do ruky krejčovské pravítko, které taky měly ve své výbavě, a řekl té druhé, aby v jednom místě zažehlila sukni do požadované výše. Na pravítku jsem si to označil a vyzval stojící dívku, aby se pomalu otáčela, zatímco druhá délku podle pravítka špendlila. S úsměvem jsem jim na hromadnou otázku, zdali nejsem krejčí, odpověděl, že zatím jsem jen truhlářský učeň. Jedno ale bylo jasné. V jejich očích jsem získal jakousi autoritu. Klidnou dobu našeho pobytu v tomto zařízení rozvířila jedna nepěkná příhoda. Jednoho rána se ozval křik. Vyběhli jsme ven a uviděli, jak někteří ruští vězni kradou ze skladu potraviny. Ještě před tím tam vyrazili dveře. Vyzval jsem jednu dívku, aby tam běžela se mnou. Když jsme tam doběhli, uviděl jsem na zemi roztržený pytel mouky, po kterém šlapali dva Rusové, aby brali potraviny z regálů. Dívce jsem řekl, aby si nadzvedla sukni a rychle jsem jí do ní naházel několik hrstí mouky. Pak jsme se vrátili do našeho domku, to již k vykradenému skladu doběhli místní zaměstnanci, aby proti viníkům zakročili. Následkem této události bylo sdělení, že dnešní a možná i zítřejší strava podávána nebude. Proto jsem požádal dvě dívky, aby došly pro nějaké brambory na pole, které bylo skoro proti nám přes silnici. Druhý den jsem poslal Helenu do kuchyně, aby si půjčila mísu, nůž a struhadlo na brambory. Oloupané brambory se nastrouhaly a přidáváním mouky jsem udělal těsto. Za naším domkem jsme rozdělali ohniště, děvčata sehnala dřevo od správce a v plechovém kbelíku jsme ručně udělané malé kulaté knedlíčky uvařili. Ten den, i když se v kuchyni nevařilo, už jsme nehladověli.

Čas plynul, až přišel den 26. května 1945. Před táborem se zastavil nákladní vůz americké armády.

Všichni jsme nastoupili a vůz se rozjel. Bylo krásné slunečné počasí a tak byla jízda příjemná. Po několika hodinách se vůz zastavil. Vstal jsem z postranní lavice a rozhlédl se. Byli jsme na hraničním přechodu do znovuzrozené Československé republiky. Slezl jsem z vozidla, poklekl a políbil svou rodnou zem. Znovu jsem nasedl a vůz se opět rozjel. Další zastávka byla v Praze na Smíchovském nádraží. Všichni jsme byli rozrušení. Letmo jsme se rozloučili a já nasedl na tramvaj. Cestujících, kteří se po mně dívali, jsem se zeptal, jestli tahle tramvaj jede do centra města. Několik z nich mi řeklo, že ano. Na stanici ve Vodičkově ulici jsem vystoupil. Přešel jsem na druhou stranu ulice a asi po 50 metrech zabočil do Palackého ulice, kde bydlela moje árijská teta, Marie Roubíčková. Dveře po zazvonění zvonku mi přišel otevřít můj bratr Karel. Po mé zprávě na malém papírku můj návrat nepředpokládal. Když jsem byl totiž na tý první marodce v Osvětimi, poslal jsem mu přes jednoho toho kluka, kterej jel zrovna do Golešova a věděl, že tam bratr je, lístek. Napsal jsem mu, že jsou všichni ostatní mrtví a já že jsem na tom taky špatně. On u tety pak dlouho nezůstal, seznámil se s nějakou dívkou a dostali přidělený nějaký byt, my s mojí budoucí ženou zase druhej. On se odstěhoval k tý svý kamarádce kolegyni a já u tety ještě zůstal asi 3 měsíce. Byla jediná, kdo nám zůstal. Ona a strýc Leopold. Zatímco všichni ostatní se kvůli rasovejmu zákonům rozváděli, ona si ho naopak vzala. Kvůli tomu taky šel do Terezína až koncem války. Osvětim byla v ruských rukou už někdy 17. ledna a jeho do Terezína poslali až někdy v únoru. Za chvíli ho pak zase pustili a on se naštěstí vrátil zpátky ještě před tím, než tam vypukla ta tyfová epidemie.

V roce 1945 byla již terezínská věznice zcela přeplněna. Zřejmě i v důsledku toho zde došlo k výraznému zhoršení hygienických i životních podmínek a nárůstu infekčních nemocí. Celkově zde bylo uvězněno 5 500 vězňů, z nichž 3 000 muselo snášet nelidské podmínky v podobě přeplněných, zavšivených a nákazami zamořených cel. Na jaře roku 1945 se zde pak objevil i skvrnitý tyfus.³⁶

Když jsem se vrátil z lágru, tak jsem se doučil, ale vlastně mi to k ničemu moc nebylo, protože jsem skejsnul na vojně. Nechtěně. 20 let. V 19 letech jsem se totiž vrátil a neměl jsem dokončenou ani základní školu, protože ve třetí měšťance už jsem nedostal vysvědčení. Vyšel pro nás v tu dobu zákaz navštěvovat školy. Proto jsem až do konce školního roku 1940, kdy jsem chodil do třetí třídy Měšťanské školy ve Slezské ulici na Vinohradech, netušil, že v zápisu na vysvědčení, které jsem pak v červnu obdržel, byl tento můj školní rok uznán jako nedokončený. Bylo to způsobeno tím, že jsem na vysvědčení dostal pětku z českého jazyka. Bylo to v tu dobu vlastně jedno, protože i kdybych ročník dokončil, od dalšího roku bylo vyhlášeno, že nám nebude umožněno další školní vzdělávání. Není nutno připomínat, že již byly známy Hitlerovy rasistické zákony, ale využít je

³⁶ ³⁶ BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M.: Malá pevnost Terezín (str. 55), Pardubice, 1996

takto od českého učitele, navíc ještě češtináře, lží mého odborného ohodnocení známkou pět? Přitom během tohoto školního roku mě vždy po přednesu nařízené básničky ohodnotil známkou jedna nebo dvě, taktéž ze znalostí a diktátu jsem byl hodnocen nejhůře dvojkou až trojkou, jen mimořádně čtyřkou. Jenomže... Bylo to před koncem školního roku, již nám končila hodina českého jazyka a pan učitel nám zadal domácí úkol. Měli jsme zapsat stručný obsah nějakého filmu, který jsme v poslední době viděli. Můj spolusedící spolužák jménem Popper se přihlásil. Bylo mi divné, že se od katedry jako vždy rovnou nezeptal, proč se hlásí. Místo toho se zvednul a přišel až k naší lavici a teprve pak se zeptal, co chce. On odpověděl, že už dlouho v žádném biografu nebyl. V tom okamžiku jsem si sám pro sebe, polohlasně, řekl: „Tak to jsme na tom, hochu, oba stejně“. Pan učitel to zaslechl, podíval se na mě a vztyčil proti mně ruku s nataženým ukazováčkem, jakoby hailoval. Pak doslova zařval: „Tak, a máš u mě pětku!!!“ Potom, aniž by se k otázce mého kamaráda vyjádřil, odešel zpět za katedru, usedl a něco si poznamenal. Právě teď, když popisuji tuto příhodu, jsem si vzpomněl na film Vyšší princip, kde vynikající herec pan Smolík demonstruje, jaký může být kvalitativní rozdíl mezi lidmi stejného povolání.

Po válce, když jsem se vrátil z lágru, to byl asi červenec nebo srpen, jsem stál na tramvajové zastávce na Masarykově nádraží, že pojedu na Letnou. Stojím tam a stojím a slyším, jak něco jede. Ohlédnu se a vidím Ejrovku. Takovou vážně moc krásnou, červenou, úplně novou. A jak tak na ní koukám, najednou mi v mozku proběhlo - Ale to je taková škoda! Hned na to, byla to otázka pár vteřin, jsem si vzpomněl na kamarádku, kterou jsem naposledy viděl ve čtyřicátém roce ve stejném transportu do Terezína. Vzpomněl jsem si na ní, kde asi je a zda to přežila. Mezi tím přijela tramvaj, ale jiná než ta, kterou jsem chtěl jet. A otevřely se dveře a ona vystoupila. Tak mě pozdravila, řekla, že se někdy musíme sejít na kafe ale dneska že pospíchá, a odešla. Najednou slyším ránu a ta krásná Ejrovka se nabourala. To byly takové dvě vize, co jsem měl najednou.

Od mého návratu uplynuly tři měsíce a já nastoupil jako devatenáctiletý učeň u truhlářské dílny Turnwald v Praze 1 v Školské ulici. Současně jsem nastoupil i do prvního ročníku učňovské školy na Kollárově náměstí na Praze 3. Tak jsem se tu v mém věku posadil mezi ty šestnácti, sedmnáctileté chlapce.

Začal jsem si uvědomovat, že ty tři roky během druhé světové války měly spolu se všemi následky vliv na mé chování i samotu. A to se právě nejvíce týkalo hlavně dívek. Myslím si, že v mé paměti byla pořád hlavně ta sestra Renée a že můj vztah, který jsem k ní měl, mě pořád tak nějak odkazoval na její jedinečnost. Nebyl jsem třeba vůbec schopný se účastnit nějakého všeobecného hovoru, který je vlastně začátkem nějakého bližšího vztahu mezi chlapcem a dívkou nebo ženou a

mužem. Jak se lidově říká, nemohl jsem chytit nit, po které by mohl nějaký ten hovor třeba vzniknout.

Za třídní jsme měli takovou mladou paní učitelku, myslím, že to byl její první vyučovací rok. Jednou si mě zavolala ke katedře a požádala mě, abych převzal jednu hodinu vyučování, že si musí něco zařídit, nějaké doklady na úřadě. Řekl jsem jí, že to není žádný problém. Ona před odchodem upozornila třídu, že budu vést vyučování za ni a ať vše probíhá v klidu. Když odcházela, dal jsem spolužákům náznakem ruky povel, aby povstali. Za hodinu jsem pomocí nákresů na tabuli probral délkové, plošné i kvadratické míry. Jednoho dne mě naše paní učitelka – slečna, jak jsem se později dozvěděl - poprosila, zda bych se s ní nešel podívat na nějaké schodiště a zábradlí, které bylo v nějakém starém domě, že mě to určitě bude zajímat. Souhlasil jsem. A zde se opět projevila ta moje neschopnost sledování jakéhokoli jiného cíle než toho jasně určeného. Prohlíželi jsme si zábradlí a beze slova jsme stáli v té tiché, tmavé místnosti. Po nějaké době řekla přiškrceným hlasem, že bysme asi měli jít. Při odchodu se na mě podívala tak zvláště, že jsme se rozešli bez rozloučení, každý na jinou stranu.

Na druhou stranu jsem měl s děvčaty trochu problém od vždycky, jak už jsem říkal, když jsem popisoval své setkání na Tereziánské marodce. Jak jsem s dívkami – krom sester – nepřicházel do styku, neuměl jsem s nimi tudíž mluvit. Když mi bylo patnáct, stala se mi jedna taková příhoda. Bylo to pěkného, letního pátku roku 1941, když jsem se jako obvykle po skončení mé pracovní doby zastavil na hřišti Hagiboru. Protože jsem jako učeň nemusel v sobotu pracovat, byly přede mnou dva volné dny. To jsem ještě netušil, že během nich prožiji velmi příjemný a pro mě nezapomenutelný zážitek. Začalo to tím, že mě oslovil jeden můj kamarád, zdali bych nešel s ním a několika dalšími vzhledem k tomu, že jim chybí jeden do páru, na návštěvu do jedné rodiny. Souhlasil jsem, a tak mi řekl, kde a kdy se sejdeme. Bylo to hned druhý den odpoledne. Byl jsem tam jako první, ale v zápětí přicházeli i ostatní. Podíval jsem se na kamaráda tázavě, ale než jsem se stačil zeptat, řekl: „Jen pojd', uvidíš.“ Vyšli jsme po několika schodech přímo do prosklené předsíně bytu. Přivítala nás paní, zřejmě maminka té dívky, pro kterou jsem měl být partnerem, a pozvala nás dál do další, na předsíň navazující, místnosti. Ta byla zařízena jako jídelna. Uprostřed stál oválný stůl pro šest osob, v podobném provedení, které lze vidět v současné době při prohlídce některých zámků s původním vybavením. Kolem něho bylo rozmístěno šest polštářových židlí, taky v takovém podobném stylu. Po levé straně této místnosti byla dvě podélná okna. Na zadní stěně byl skleník, před pravou stěnou stál dlouhý, přibližně asi metr vysoký příborník. Ten byl taky ve stylu stolovací soupravy. Bylo na něm rozmístěno několik ozdobných předmětů. Dva byly na obou svých koncích zabaleny do bílého neprůhledného papíru. Zeptal jsem se té zřejmě tedy paní domu, proč to

tak je. A ona mi řekla, že ta její dcera, která se jmenovala Flóra, je hodně stydlivá, a že toto jsou sošky Adama a Evy, takže jsou udělány bez oblečení. Aby to tu Flóru nepřivádělo do rozpaků, tak je před námi prý radši zakryla. Flóra v zápětí přišla do této místnosti, pozdravila a pozvala nás ke stolu. Pamatuju si, že se mi moc líbila. Byla asi o rok, rok a půl mladší než já, měla husté kaštanové vlasy na ramena a byla vážně krásná. Podívala se na mě, měla krásný hnědý oči, a nabídla mi místo v čele stolu. Ona si sedla nalevo ode mě a oba další páry pak obsadily ta ostatní místa. Nejprve jsme si povídali, pak se servíroval čaj z čajové soupravy, která tu ležela na stole, už když jsme přišli, a pak Flóřina maminka přinesla třenou bábovku. Na to jsme docela koukali, protože už v té době jsme dostávali jen nějakých 60 % potravinových lístků, na rozdíl od ostatních obyvatel tehdejšího protektorátu. Pak jsme si zase povídali a někdo vymyslel, že bysme druhý den mohli vyrazit na takový výlet do Hloubětína na konečnou stanici tramvaje. V tu dobu tam ještě vůbec nebylo takové sídliště, jako je tam dnes, ale jen pár posledních domků a pak už jen neobydlená krajina. Byl to úplný okraj Prahy. Za ním už byla čistě neobydlená příroda s pár pískovcovými jeskyněmi.

Druhý den jsme se sešli, my chlapi jsme měli deky, a dali jsme se na cestu do této přírody. Před jednou z jeskyní jsme si ty deky rozprostřeli a všichni jsme se tam začali opalovat. Po nějaké době jeden z mých kamarádů navrhl, že bychom si v té jeskyni mohli zahrát na schovávanou. Dohodli jsme se, že to tak uděláme, a první pár šel dovnitř do jeskyně. My ostatní jsme je šli po nějaké té smluvené době hledat. Tak jsme je našli, pak jsme našli i ten druhý pár, co se tam šel schovat po nich. My s Flórou jsme se ukryli hned na kraji jeskyně, protože mi přišlo, že se tam dá nejlíp schovat. Byla tam stěna, která prostor z části oddělovala a nad ní otvor, kterým pronikalo světlo. To ale dopadalo až kus dál od stěny, takže u ní byl stín. Položil jsem tedy na zem deku a řekl Flóře, aby si na ní lehla. Já si lehl vedle ní. Leželi jsme bokem k sobě, ona obličejem ke stěně a já k jejím zádům. Levou ruku jsem měl kolem jejího pasu a pravou v jejích vlasech. Netušil jsem, co to se mnou udělá. Začalo se ve mně dít něco neuvěřitelného. Nejdřív jsem dostal nějaké takové vnitřní chvění a to pak prostoupilo do celého mého těla. Měl jsem takový zvláštní pocit, ten těsný dotyk našich těl, kdy jsem měl její zadeček ve svém klínu. A navíc moje hlava v jejích hebkých vlasech... Toužil jsem jí to nějak vyjádřit, to, jak se cítím. Ale udělal jsem jen to, že jsem jí něžně políbil do vlasů. Nic jiného jsem v tu chvíli udělat ani nemohl, ani nechtěl. Pak jsem řekl, abychom už odešli. Tím jsem se z toho celého trochu probral. Vstal jsem, pomohl jsem vstát Flóře, sbalil jsem deku a vyšli jsme z jeskyně ven. Nikdy potom už jsme se neseťkali. Myslím, že od toho celého asi čekala víc, než jen ten polibek do vlasů. Možná jsem propásl svou první chvíli vzájemných prožitků mezi chlapcem a dívkou. Co se s ní stalo každopádně nevím. Ale pravděpodobně ji odvezli s celou rodinou do Terezinského ghetta.

Jednou, v září 1946, když jsem se zrovna vracel z oběda u sestřenice Marty, jsem spolu s ostatními lidmi stál na rohu Jindřišské ulice na Václavském náměstí a čekal jsem na povel strážníka, který tu řídil křižovatku. Měl jsem na sobě pracovní oděv. Najednou jsem uslyšel hlas, takový příjemný, mladý, ženský, který mě z pravé strany oslovoval. Otočil jsem se tím směrem a uviděl jsem, že to řekla velmi hezká dívka. Koukala se na mě, klidně, a zeptala se mě, kam jdu. Odpověděl jsem jí, že se vracím do práce do Školské ulice a že jdu z oběda od té Marty, že je to sestřenice a že tam takhle chodím každý den. Strážník dal povel, abychom se zase rozešli, tak jsem vyrazil a ona šla se mnou. Řekla, že se jmenuje Milada Staňková a že jde do charitativní organizace Českého srdce, kde za symbolickou cenu 5 Kčs dostanu u malého okénka poukázku na obědy od pondělí do pátku, na celý měsíc. To už jsme přicházeli do Školské ulice k mému pracovišti a ona mi řekla, že zase zítra ve dvanáct na stejném místě. Druhý den jsem už nešel na oběd k sestřenici a šel jsem místo toho radši dřív na smlouvané místo, abych tam čekal na Miladu. Sešli jsme se tam a pak šli společně do toho Českého srdce, kde jsem si u okýnka za těch pět korun koupil měsíční poukázky. Pak jsme šli zpátky a já jsem ani po cestě tam, ani pak nazpátek nějak nic neříkal. Asi to bylo způsobené všemi těmi událostmi, co mě v blízké minulosti potkaly, a tragédiemi, které jsem prožil. Pak jsem se rozloučil a přešel jsem zase přes ulici. Milada se na mě jenom podívala a kývla hlavou. Druhý den jsem na stejném místě znova čekal, že zase půjdeme na oběd spolu, ale ona už znova nepřišla. Už nikdy jsme se znova nesešli.

Po válce jsem nastoupil na vojnu až ve 22 letech. Dva roky jsem tam byl v normální základní službě a pak jsem se vrátil domů. V tu dobu jsem už byl ženatý se svou první ženou. Ženil jsem se nějak v půlce vojenské služby. To vím, protože po svatbě jsem ještě asi tak rok sloužil. Pak když jsem po vojně přišel domů, začal jsem si hned shánět zaměstnání. Vzal jsem si svoje papíry, zjistil si, kde je kancelář truhlářů, a šel rovnou tam. „Co potřebujete?“ zeptal se mě takový chlapík, když jsem tam přišel. „Hledám práci“ říkám mu. A on, ať mu ukáží papíry. Tak jsem mu je ukázal. Měl jsem tam papír jak z průmyslovky, tak i výučák. A to ho nadchlo. „Výborný!“ povídá „Přesně někoho takovýho tady sháním, budeš mi dělat technického náměstka.“ Pak jsem se dozvěděl, že lidí, co se o ten post ucházeli, bylo dost, ale všechno to byli vyučení truhláři a já měl o ten papír víc. Dozvěděl jsem se, že budu brát nejmíň 1 100 Kčs a budu jakože zástupce ředitele. To bylo v říjnu. Byli jsme domluveni, že od 1. ledna už budou družstvo a já nastoupím. Do té doby jsem ale nechtěl jen čekat, tak jsem šel dělat. Jako dělník do truhlárny. Manželce jsem to všechno řekl a ona se radovala, že mám – respektive budu mít - tak dobré místo.

Dva měsíce jsem dělal v té truhlárně a pak přišel patnáctý prosinec a spolu s ním i papír z vojenské správy. Byla to pozvánka na velitelství. Bylo to velitelství Prahy a sídlilo v kasárnách tam, kde je

dneska ten velkej obchoďák na náměstí Republiky, jak je teď Paládium. Myslel jsem si, že nás tam ženou kvůli nějakému plánu, abychom věděli, že když se třeba něco stane a bude třeba rukovat, tak dostaneme nějaký příkaz a že nám třeba řeknou, kam je třeba se dostavit a kde nastoupit, když bude vyhlášen poplach. Já byl na vojně protiletadlovec. Nejdřív teda 6 týdnů voják, pak jsem šel do poddůstojnické školy. Z té jsem pak jako jediný přešel do důstojnické. Do civilu jsem odcházel jako četař aspirant a zaznamenán jsem byl jako podplukovník v záloze. Když jsem teda přišel na to velitelství a viděl tam ty mé kamarády, koukal jsem na ně a udiveně se jich ptal „Co tu děláte?“ a oni na mě: „Ty nic nevíš?“ Říkám: „Nevím, já se zajímám o práci a o byt.“ A ten jeden na mě: „Jdeme na tři roky na cvičení.“ Hrozně jsem se tomu divil. Nemohl jsem tomu uvěřit, že bych měl jít někam na tři roky. Celé to s námi tenkrát vyjednával generál Reicin. Říkal, že budeme sloužit dle toho, kde nás budou u protiletadlového dělostřelectva zrovna potřebovat. Já mu tenkrát řekl, že jsem se ale už oženil. On mi na to odvětil, že když si to podepíšu na tři roky, dostanu veškeré výhody plukovníka z povolání a místo toho, aby mě posílali třeba na Slovensko nebo na Moravu, tak mě budou dávat co nejbližší domovu. Řekl jsem mu, že žena dělá tady za rohem, jestli bych se s ní o tom mohl poradit. On souhlasil, a když jsme to pak probírali, dohodli jsme se, že bude lepší, když to podepíšu abych byl blízko. Potom jsem sloužil šest měsíců v Pardubicích a pak udělali vojsko i v Praze, tak jsem se mohl vrátit zpátky. Rok a půl potom, co jsem podepsal ty papíry, byl – pěkně podle ruského vzoru – generál Reicin popraven. V tom tu fungoval takzvaný ruský systém. Když něco nebylo čisté, nastrčili na to někoho, komu dali funkci a moc, a když odvedl svoji práci, shodili na něj vinu a zlikvidovali ho. Ti, co přišli po něm, řekli, že ty smlouvy vůbec neměl dělat a že když je někdo podepsal, musel už v té funkci zůstat. Tak jsem zůstal důstojníkem. Jezdil jsem občas domů. Dvakrát jsem byl v Olomouci na škole, nejdřív na rotní, pak na plukovnícké. Domů jsem jezdil tak jednou za 14 dnů. Teda mimo dovolené, to jsem byl doma víc. Po tom všem jsem skončil jako plukovník v záloze a naši prací bylo vyučovat vojáky základní služby obsluhovat protiletadlová děla. Samozřejmě to bylo udělané tak, že všichni byli postupně po nějakém čase povyšování, po 2 letech poručík, po třech nadporučík a tak dále. Jen já pořád nic. A to i přesto, že mé hodnocení bylo nejlepší ze všech.

Důvod jsem zjistil až asi po osmi letech. V druhé škole pro plukovníky jsem se druhé pololetí úplně přestal učit. Jen jsem tam tak seděl, ruce jsem měl založené, a zatímco všichni ostatní psali, já jen vyzývavě koukal. Ten, který nás měl učit, se na mě chvíli jen nervózně díval a potom se na mě obořil: „Jak to, že nepíšeš?“ Tak jsem mu stejně odpověděl: „Protože nemusím. Za prvé všechno tohle už dávno umím a za druhé stejně nejsem povyšován, tak proč bych se učil!“ On to nahlásil veliteli, a když si mě zavolał, řekl jsem mu totéž. Tak jsem opožděně dostal nadporučíka. Jako nadporučík jsem si i dodělával maturitu. Akorát zatímco ostatní tam chodili tři roky, já tam byl jen

půl roku a navštívil jsem asi dvě nebo tři hodiny. Když jsme složili maturitní zkoušku, přišla za mnou učitelka z češtiny. Přišla za mnou, plakala a děkovala. Říkala, že to ještě nikdy neviděla. Já si totiž vytáhl Kollára. Ona mě požádala o nějaký příklad, tak jsem začal recitovat Slávy dcera. A kapitána, toho bych snad nikdy nedostal, kdybych si návrh na povýšení nenapsal sám. Dostali jsme totiž nového velitele pluku, který zrovna vyšel ze školy. Když jsem mu vysvětlil, jak se má situace a požádal ho, jestli by mi napsal návrh na povýšení, řekl, že to neumí, ale ať si vezmu všechny k tomu potřebné papíry a napíšu si to sám. Když jsem tedy pak šel a hledal tu svoji složku, a v obálce vedle mého jména jsem tam našel malým písmem napsané „Jude“. Proto mě tak dlouho nepovyšovali. Rasové zákony sice už nebyly tak do očí bijící a neměly tak fatální následky, ale někde pod pokličkou tu pořád doutnaly. Stejně tak jsem si pak napsal i návrh na povýšení na majora. Tahle funkce mi pak docela dlouho zůstala. Vlastně až do sedmdesátého prvního, kdy mě z armády vyhodili za veřejné odmítání okupace.

4. Závěr

Knihu, kterou pan plukovník Roubíček napsal a o které jsem se už v úvodu zmiňovala, jsem přečetla celkem čtyřikrát. Nutno však podotknout, že třikrát z toho až poté, co jsem nastřádala všechny potřebné informace přímo od pana Roubíčka. Publikace je uvozena čestným prohlášením, že vše, co v ní pan plukovník říká, je pravda, nic čtenáři nezatajil a ani si nic nepřikrášlil. I když bych rozhodně nechtěla, aby bylo toto tvrzení jakkoli zpochybněno, přesto jsem pana Roubíčka pokaždé požádala, aby mi záležitost, kterou zrovna popisoval, vylíčil znova. Určité příběhy a události mi tak vyprávěl i dvakrát či třikrát a navíc jsem některé z nich pak ještě četla v jeho knize.

Je až s podivem, jak je u některých příběhů užito stejných výrazů, slovosledu i dikce, kdežto jiné se i ve faktických detailech liší. Zvláště pak ty, které nejsou převypravovány tak často. Pokud se jeden a ten samý příběh omílá pořád dokola, stane se z něj totiž „ona známá historka“, která sice nikdy neomrzí, ale nikdy nepřekvapí. Kdežto u těch méně známých, když jsme se ponořily více do hloubky a natahovali se po okolních souvislostech, občas vypluje na povrch něco no vého, nebo již získané informace nabývají ve světle zmíněných kontextů nových rozměrů.

A právě to je jedna ze zásadních věcí, o kterou tu – dle mého názoru – jde. Nezapřednout ve stereotypch, nahlížet stejné situace z různých úhlů pohledu a snažit se jim dostávat takřikajíc pod kůži. Takto pak můžeme nejen být přínosní pro společnost a rozvíjet na tomto základě svou vlastní sebereflexi, ale možná se nám i podaří odhalit nějaké zákoutí lidské mysli, které může leckdy překvapit i samotného hlavního hrdinu příběhu.

5. Literatura

Použitá literatura:

- BENEŠOVÁ, M., BLODIG V., POLONCARZ, M.: Malá pevnost Terezín, Pardubice, 1996
- CHLÁDKOVÁ, L.: Terezínské listy 24, Praha, 1996
- GEERTZ, C.: Interpretace kultur, Praha, nakladatelství Slon, 2000
- JORDAN, D., WIEST, A.: Atlas druhé světové války, Praha, Ottovo nakladatelství, 2005
- KAŠPAR, J.: Smysl rozhovoru a úskalí jeho přepisu (oral history), pouze v elektronické podobě
- KEPINSKI, A.: Rytmus života, Praha, Avicenum, 1986
- KÁRNÝ, M.: „Konečné řešení“ Genocida českých židů v německé protektorátní politice, Praha, Academia, 1991
- KRAUS, O., KULKA, E.: Továrna na smrt, nakladatelství Naše vojsko, 1959
- MILOTOVÁ, J.: Terezínské ghetto v Denních rozkazech Rady starších a Sdělení židovské samosprávy, Denní rozkazy Rady starších a Sdělení židovské samosprávy 1941 – 1945
- MOULIS, M.: Češi v nacistických koncentračních táborech, káznicích a věznicích – materiály z vědecké konference, Český svaz bojovníků za svobodu, Praha, 1996
- PRAŠKO J., HÁJEK T., PAŠKOVÁ B., PREISS M., ŠLEPECKÝ M., ZÁLESKÝ R.: Stop traumatickým vzpomínkám, Portál, Praha 2003
- ŠNEJDÁREK, A.: Druhá světová válka, Praha, Mladá fronta, 1963
- VANĚK, M.: Orální historie ve výzkumu soudobých dějin, Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004
- VRBA, R.: Utekl jsem z Osvětimi, Praha, Sefer, 2007
- ZRZAVÝ, J.: Proč se lidé zabíjejí (homicida a genocida), Praha, Triton, 2004

Internetové zdroje:

Centrum orální historie [online] (vid. 17. 4. 2015) dohledáno na <http://www.coh.usd.cas.cz/cs/oralni-historie>

Kulturní historické dědictví kolem nás: Orální historie [online] (vid. 17. 4. 2015) dohledáno na <http://elearning.historickededictvi.com/zobraz/materialy/metody/oralni-historie>

holocaust.cz [online] (vid. 18. 5. 2015) dohledáno na <http://www.holocaust.cz/>

Institut Terezínské iniciativy [online] [vid. 2015-6-20] dohledáno na <http://www.terezinstudies.cz/publications/terezin-memorial-books.html>

Oficiální stránky města Terezín [online] (vid. 3. 5. 2015) dohledáno na <http://www.terezin.cz/historie-mesta-terezin/d-136455/p1=2361>

WarMag, svět válek a bojů: Pochody smrti: poslední kapitola zvěřstev druhé světové války [online] (vid. 18. 6. 2015) dohledáno na (<http://www.totalmag.cz/valka/90-specialni-tema/1428-pochody-smrti-posledni-kapitola-zvrstev-druhe-svtove-vaiky.html>)

Přečtená literatura:

Fragmenty jednoho věku: Životopisná zpověď Zdeňka Pince, L. Černá, Praha, FHS UK, 2009

Orální historie ve výzkumu soudobých dějin, M. Vaňek, Praha, ÚSD AV ČR, 2004

Přežít tohle peklo stůj co stůj!!!, R. Roubíček, Praha, Publicum commodum, 2011

Pan Archeolog: Životopisná zpověď Jana Bouzka, K. Beer, Praha, FHS UK, 2013

Utekl jsem z Osvětimi, R. Vrba, Praha, Sefer, 2007

<http://elearning.historickededictvi.com/zobraz/materialy/metody/oralni-historie>